

III. DÍSZÍTŐMOTÍVUMOK

(elválasztójelek, frízek, reliefek)

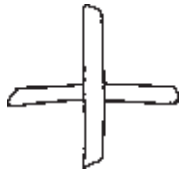
NAGYSZEBENI MŰHELYEK (13–16. SZÁZAD)

DOMÁLD–SZENTÁBRAHÁM-CSOPORT (13–14. SZÁZAD)

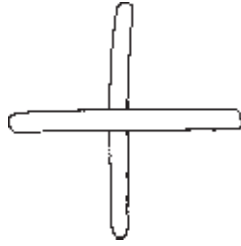
1. Görögkereszt, viaszrudacskákból formáltak.
Mérete alapján két változata különíthető el:
 - a) Görögkereszt
m: 2–3 cm
Berethalom (I. 35); Bolkács (I. 46); Cikmántor (I. 63); Domáld (I. 83); Keménynagyszöllős (I. 148); Kisekemező (I. 158); Kiskapus (I. 162); Kóródszentmárton (I. 168); Mikeszásza (I. 225); Morgonda (I. 231); Nétus (I. 258); Rozsonda (I. 280); Szászegebegy (I. 304–305.); Szászszevén (I. 323); Szentábrahám (I. 346)
 - b) Görögkereszt
m: 3,3–4 cm
Berethalom (I. 34); Hégen (I. 122); Keménynagyszöllős (I. 148)
2. Görögkereszt, vaskos, enyhén szélesedő szárakkal
m: 2,6 cm
Kerelőszentpál (I. 150)
3. Mankós kereszt
m: 3,2 cm
Mikeszásza (I. 225); Nétus (I. 258)
4. Horgonykereszt. A viaszrudacskákból alakított kereszt szárvégeit csigavonalban megpödörték.
m: 3,5–4,6 cm
Almakerék (I. 5); Berethalom (I. 34); Bonyha (I. 49); Domáld (I. 83); Garat (I. 108)

A PÉTERFALVI HARANG KÖRE (14. SZÁZAD)

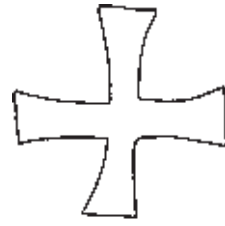
5. Szóelválasztó kerek pont
átm.: 1,1 cm
Nagydemeter (I. 236)
6. Máltai kereszt, szárain végighúzóó orommal
m: 4,6–5 cm
Nagydemeter (I. 236); Péterfalva (I. 271)
7. Máltai kereszt, szárain kettős, hosszanti bordával
m: 1,8 cm
Bardóc (I. 27)

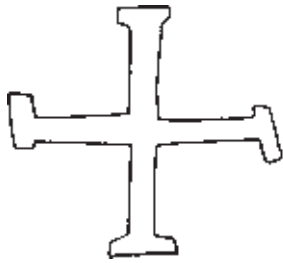
1a

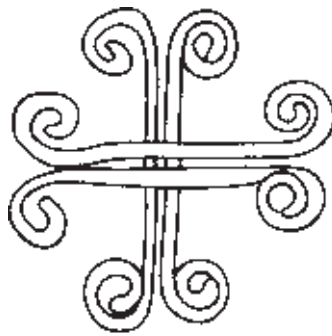
1b

2

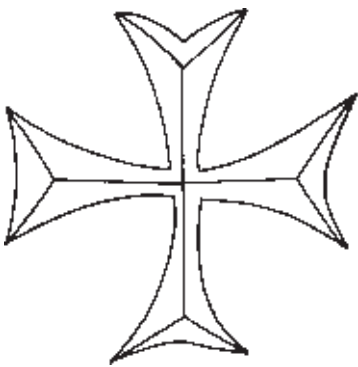
3

4

5

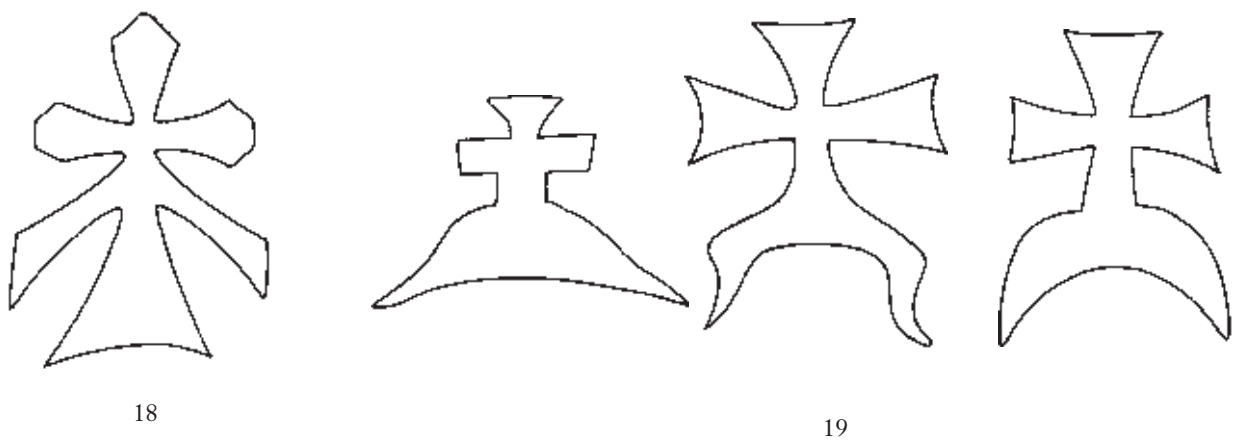
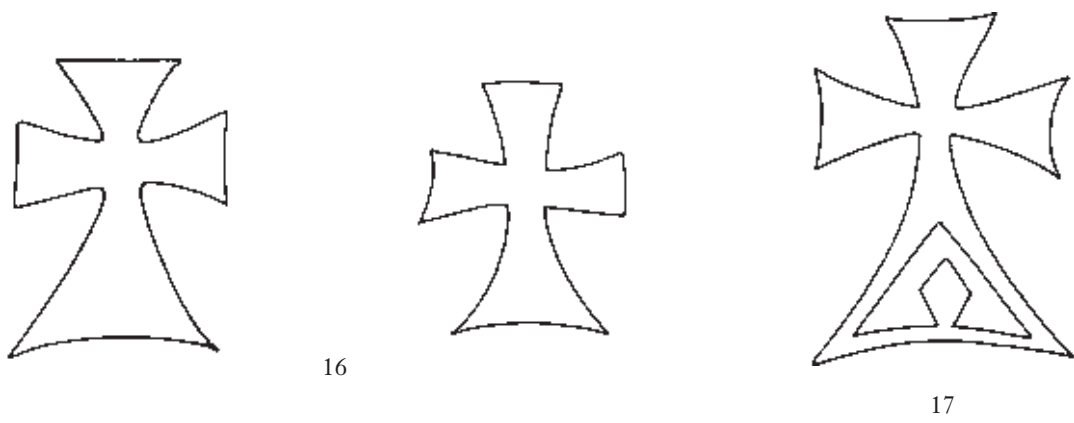
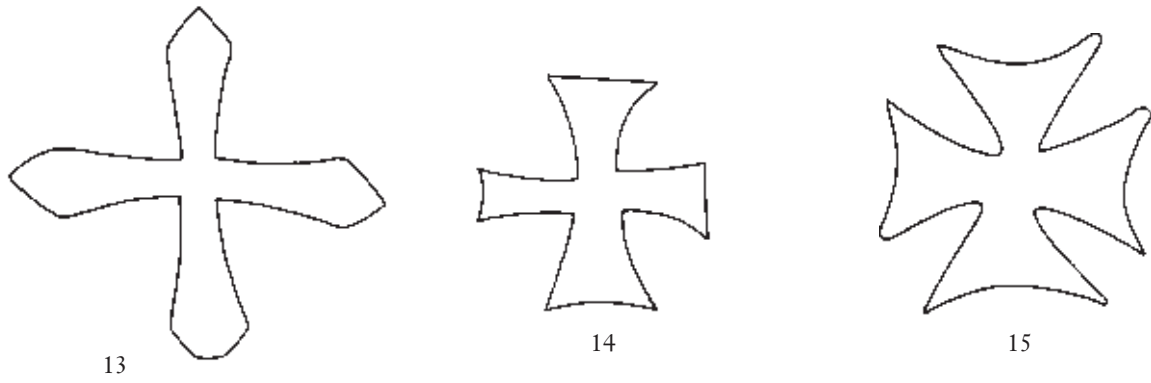
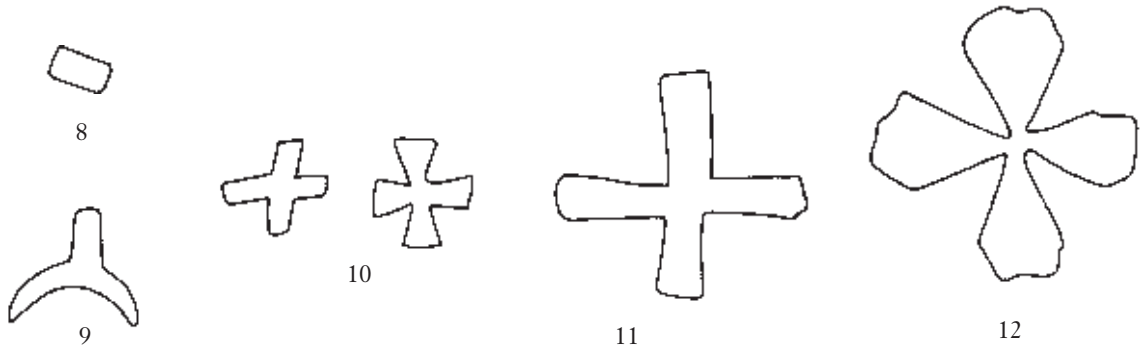
6

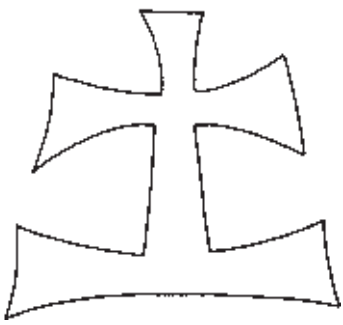
7

A MEDGYESI KERESZTELŐMEDENCE KÖRE (14. SZÁZAD VÉGE)

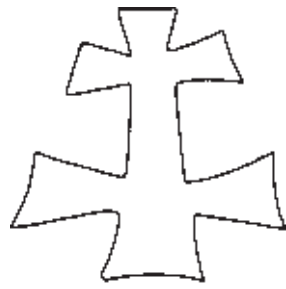
8. Téglalap alakú szóelválasztójel
0,8x0,4 cm
Medgyes–km. (II. 5)
9. Fekvő holdsarlón (töredékes) elválasztójel
m: 1,6 cm
Medgyes–km. (II. 5)
10. Kisméretű, szóelválasztó görögkereszt, egy esetben kiszélesedő szárakkal
m: 1,2–1,4 cm
Medgyes–km. (II. 5)
11. Görögkereszt
m: 3 cm
Medgyes–km. (II. 5)
12. Kiszélesedő és lekerekített végű görögkereszt
m: 3,7 cm
Alcina (I. 2)
13. Hegyes végű görögkereszt
m: 4,3–5,6 cm
Alcina (I. 2); Hétúr (I. 124); Keménynagyszöllős (I. 149); Medgyes–km. (II. 5)
14. Máltai kereszt
m: 3,1 cm
Medgyes–km. (II. 5)
15. Máltai kereszt
m: 3,7 cm
Mártonfalva (I. 212)
16. Háromszögű talpon álló máltai kereszt
m: 3,3–4 cm
Alcina (I. 3); Almakerék (I. 6); Erdőfüle (I. 91); Nemes (I. 257)
17. Háromszögű, áttört talpon álló máltai kereszt
m: 4,6 cm
Homoróddaróc (I. 130)
18. Háromszögű talpon álló kettőskereszt, kiszélesedő szárvégekkel, lefelé mutató alsó keresztzá-
rakkal
m: 4,8 cm
Nemes (I. 257)
19. Fekvő holdsarlón álló kiszélesedő szárú kereszt
Alcina (I. 3); Bázna (I. 29); Hétúr (I. 124); Homoróddaróc (I. 130); Medgyes–km. (II. 5)

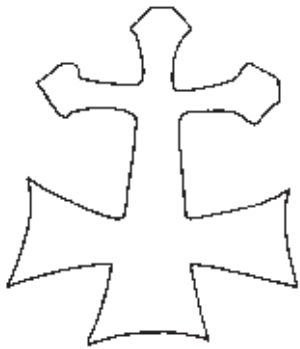
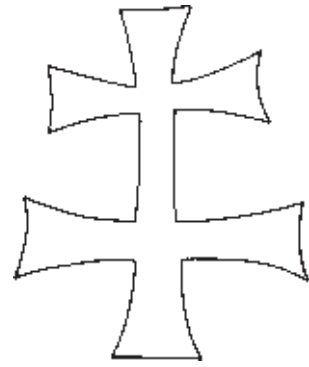
20. Kiszélesedő szárú kettőskereszt, melynek alsó, függőleges keresztzsára hiányzik.
m: 3,2–4 cm
Almakerék (I. 6); Erdőfüle (I. 91)
21. Kettőskereszt, kiszélesedő szárvégekkel
m: 3,6–5,6 cm
Alcina (I. 3), Bázna (I. 29), Homoróddaróc (I. 130)
22. Kettőskereszt, lándzsás, illetve kiszélesedő szárvégekkel
m: 5 cm
Nemes (I. 257)
23. Liliom, kiszélesedő, szögletes talpon
m: 3,1 cm
Bázna (I. 29)
24. Liliom, szabdalt végű levelekkel, háromszög alakú talpon
m: 3,8 cm
Mártonfalva (I. 212)
25. Liliom, szárát nódusz tagolja. Mérete alapján két változata különíthető el:
- a) Liliom
m: 4,2 cm
Mártonfalva (I. 212)
- b) Liliom
m: 6 cm
Mártonfalva (I. 212)
26. Szőlőlevél. A három szabdalt végű karéjra szelvényezett levéllemeznek a nyélhez ízesülő válla lekerekített. A vékony viaszlapból szabadkézzel kivágott levél váltakozva jobbra és balra kanyarodó szárral készült. Mérete alapján két változata különíthető el:
- a) Szőlőlevél
m (szár nélkül): 2,6–2,7 cm
Medgyes–km. (II. 5), Segesd–km. (II. 7)
- b) Szőlőlevél
m (szár nélkül): 4,2–4,3 cm
Medgyes–km. (II. 5); Segesd–km. (II. 7)

20

21

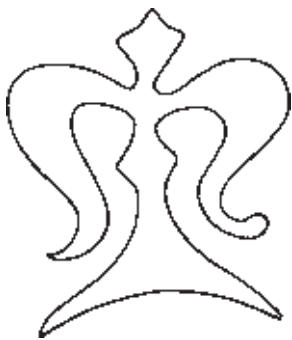
22

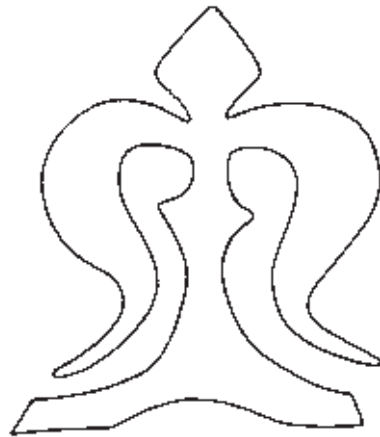
23

24

25a

25b

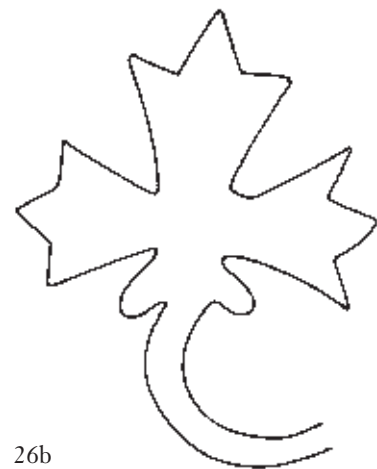
26a

26a

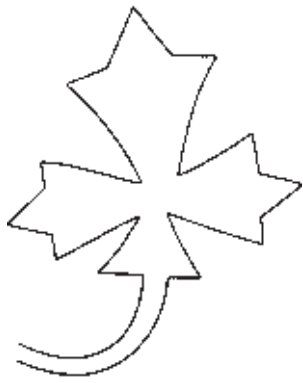

427

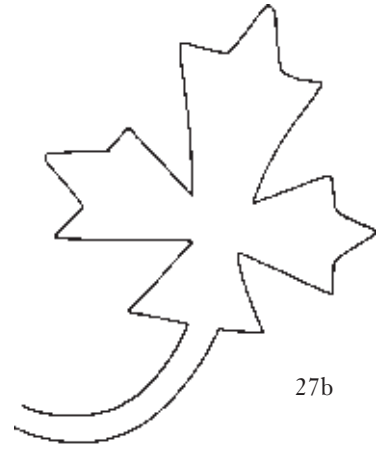
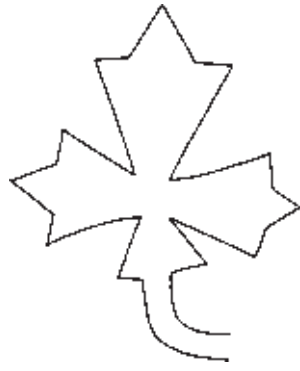

26b

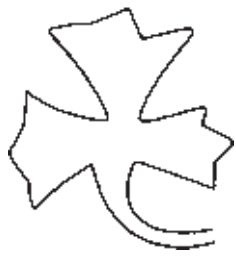
27. Szőlőlevél. A három, szabdalt végű karéjra szelvényezett levéllemeznek a nyélhez ízesülő válla szögletes kialakítású. A fenti típushoz nagyon hasonló levél jobbra és balra kanyarodó nyéllel egyaránt készült. Mérete alapján két változata különíthető el:
- a) Szőlőlevél
m (szár nélkül): 4,1–4,2 cm
Bázna (I. 29)
- b) Szőlőlevél
m (szár nélkül): 4,7–5,2 cm
Almakerék (I. 6); Nemes (I. 257)
28. Szőlőlevél: három, szabdalt végű karéjra szelvényezett levéllemez, jobbra kanyarodó nyéllel
m (szár nélkül): 2,7 cm
Mártonfalva (I. 212)
29. Trónoló király. Egy épebb és egy csonkább változata különíthető el:
- a) Négyzetbe írt körben királyi pecsétre emlékeztető ábrázolás. A számolyszerű trónon ülő király bő, redőzött köntösét öv fogja össze, vállára palást borul. Fején liliomos korona, jobbában liliomos jogar, felemelt baljában országalma. A trónus két széléből kanyargó, leveles inda nő ki, a háttér két virágtő tölti ki, apró, négyszirmú virágokkal. A kör alakú képmézőt kettős borda határolja, a belső sodronyfonatot utánoz, a külső sima. A kört befoglaló négyzetet sodrott bordából alakították ki. A négyzet sarkait egy-egy palmetta tölti ki, négyszirmú virággal; mindegyik palmettából kétfelől gömbös végű kis kacsok erednek.
m: 4,7–4,8 cm; sz: 4,8–5,1 cm
Medgyes–km. (II. 5); Segesd–km. (II. 7), 14. század vége; Nagyszeben–km. (II. 6), 1438
- b) A fenti ábrázolás azonos méretű részlete: sima, illetve sodrott bordával keretelt, kör alakú mezőben trónoló király. A kerek ábrázolás köré szerkesztett négyzetet eltávolították.
átm.: 4,7 cm
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438; Szászcsanád (II. 303), 15. század közepe
30. Pecsét(?) lenyomata. A kör alakú, magas bordával keretelt, igen elmosódott rajzú kis relief közepén, gyöngykörben szembenéző ökörfej látható, szarvai között kereszttel (?). A belső gyöngykör és a reliefet keretelő sima borda közötti, befelé rézsűsen mélyülő sávban majuszkulás körirat, melyből csak egyes betűk sejthetők: *S · L(?)V(?)(...)*.
átm.: 2,5 cm
Medgyes–km. (II. 5)
31. Heraldikus sas. Gyöngykörben, a német birodalmi sas megfogalmazásában ábrázolt sas, balra fordított fejjel, kitárt szárnyakkal, szétterpesztett lábakkal és farktollakkal.
átm.: 4–4,1 cm
Segesd–km. (II. 7)

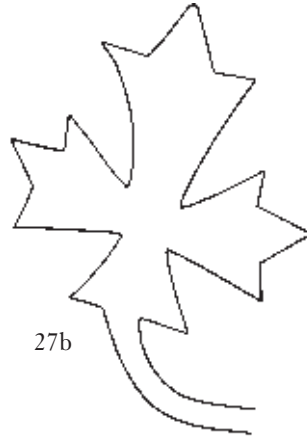
27a

27b

28

27b

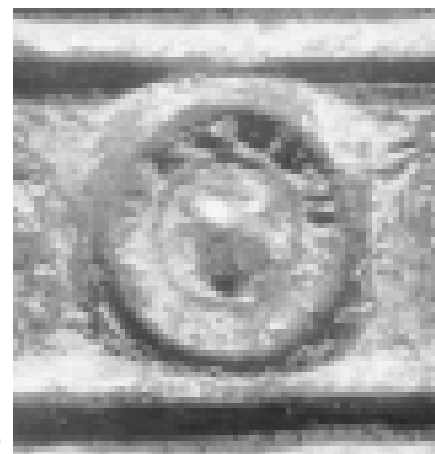
29a

31

29b

30

32. Sas, Szent János evangélista jelképe. A kör alakú reliefet kétszeres, kívül sima, belül gyöngyözött szegélyvonal kereteli. Mezejében kiterjesztett szárnyú, balra forduló sas áll, feje mögött dicsfény. Lábával körív alakú, olvashatatlan mondatzalagot tart.
 átm.: 3,5–3,8 cm
 Segesd–km. (II. 7); Hétúr (I. 124)
33. Szíjvég lenyomata. Egyik vége csúcsos, gömbsorral szegett, a másikat a veret testébe vágó, gyöngyözött szegélyű háromkaréj zárja le. Hasonló gyöngysor kereteli a veret két hosszanti, párhuzamos oldalát is. A veret belsejét egy Y alakban elágazó gyöngyözött osztóvonal három mezőre tagolja. A két hosszú, szélső mezőben egy-egy rohanó vadászkutya, a veret hegyénél levő mezőben menekülő nyúl látható.
 h: 7,2 cm, sz: 4,5–5 cm
 Medgyes–km. (II. 5); Segesd–km. (II. 7)
34. Veretlenyomat. A téglalap alakú plakettet vastag kötélfonat, ezen belül sima borda kereteli. A veret mezejét sarokháromszögekkel körbevett, gyöngyözött keretű kör tölti ki, benne hatszirmú forgórózsával. A rózsaszirmai szederszerű középpont körül örvénylenek, minden második levél felülete pontozott.
 3,4x2,5 cm
 Segesd–km. (II. 7)
35. Veretlenyomat. Sima bordával, ezen belül kötélfonattal keretelt téglalap alakú plakett, melynek két rövid oldalát homorú ív zárja le. Közepét négyszirmú virág tölti ki, a szirmokon egy-egy keresztel. A négy sarokban egy-egy elmosódott rajzú, háromleveles motívum kapott helyet.
 4,3x2,4 cm
 Segesd–km. (II. 7)

LEONARDUS MESTER ÉS UTÓDAI (15. SZÁZAD ELSŐ FELE ÉS KÖZEPE)

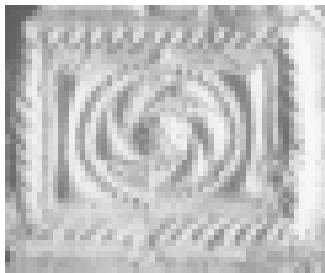
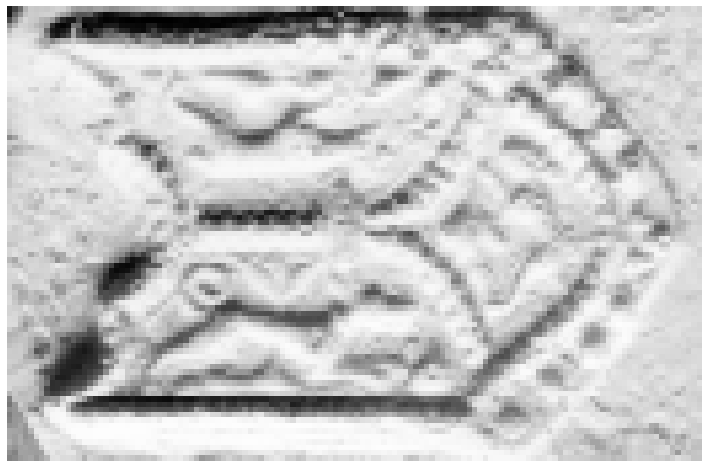
36. § alakú elválasztójel
 m: 2,9 cm
 Haró (I. 120)
37. Latinkereszt, enyhén kiszélesedő szárvégekkel
 m: 4,2–6,9 cm
 Alsóbajom (I. 9); Nagyselyk (I. 249)
38. Latinkereszt, kiszélesedő, ívesen kivágott szárvégekkel
 m: 3,2–5,7 cm. A változatos méretek a fenti intervallumot egyenletesen kitöltik, csoportokat közöttük nem sikerült elkülönítenünk.
 Alsóbajom (I. 10), 1477; Bolkács (I. 47); Búzásbocsárd (I. 60); Haró (I. 120); Kisekemező (I. 159); Monora (I. 230), 1424; Nagyekemező (I. 239); Nagyrápoly (I. 246), 1523; Prépostfalva (I. 276); Szászcsanád (I. 303); Szászegerbegy (I. 306); Vessződ (I. 374); Völc (I. 377), 1471; Kisselyk–km. (II. 4), 1477
39. Máltai kereszt
 m: 2,8 cm
 Haró (I. 120)

32

33

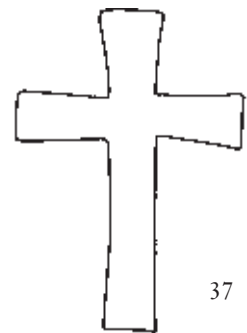
34

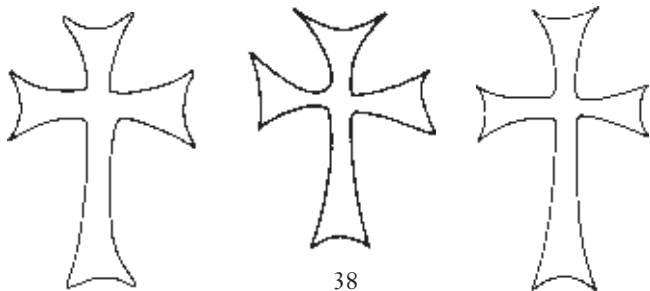
35

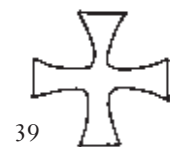
36

37

38

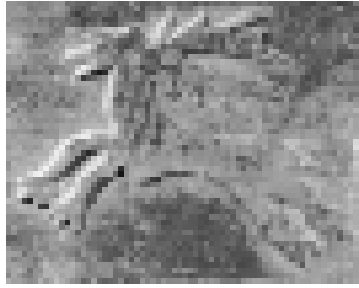

39

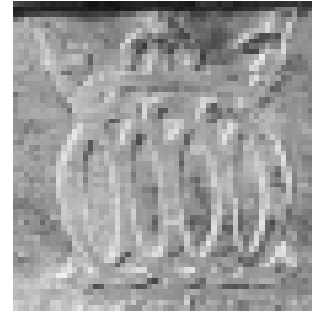
40. Futó oroszlán. Vékonyra hengerelt viaszlapból kivágott, keret nélküli díszítmény, felszínén a nyújtódeszkáról származó farost-lenyomatokkal. A nagymértékben stilizált, jobbra tartó állat felcsapott farka félpalmettában végződik. Szája nyitva, fején és nyakán taréjhoz hasonló fogazott sörény.
m: 7,9 cm, sz: 11,5 cm
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438
41. Futó szarvas. Farost-lenyomatos, vékony viaszlapból kivágott lapos díszítmény: primitív rajzú, balra futó szarvas, ötágú aganccsal
m: 6,6 cm, sz: 9,1 cm
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438
42. Koronás *M* majuszkula. A keret nélküli lapos díszítményt vékonyra nyújtott viaszlapból vágta ki, felszínén farostok lenyomata maradt. A nyitott, liliomos korona alatt egymásba vágó körökből kialakított díszes *M* betű.
m: 7,2 cm, sz: 6,1–7 cm
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438
43. Lángkereszt. Viaszlapból kivágott lapos díszítmény; az egyenlő szárú kereszt négy, erősen szabdalt végű szára korong alakú középpontból nő ki. A szárak tengelyvonalában kettős bekarcolás fut.
m=sz: 7,7–7,8 cm
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438
44. Hatágú rozetta. A nagyméretű, körbe foglalt, hatágú rozetta szirmai csipkézettek. A viaszlapból kivágott, áttört minta felszínén farostok lenyomata látszik.
átm.: 7,7–8 cm
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438
45. Háromágú levél. A három karéjra szelvényezett, erősen szabdalt szélű levélhez ívesen hajló szár ízesül. A lapos, viaszlapból formált levél erezetét bekarcolt vonalak érzékeltetik.
m: 7 cm
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438
46. Csonkolt ágas inda. Hajlított, álló indák és a belőlük kinövő csonkolt ágak alkotják. A lapos, viaszlapból kivágott inda középvonalát bekarcolt kettős vonal, az ágakat egyszeres vonal hangsúlyozza.
m: 5,7 cm
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438

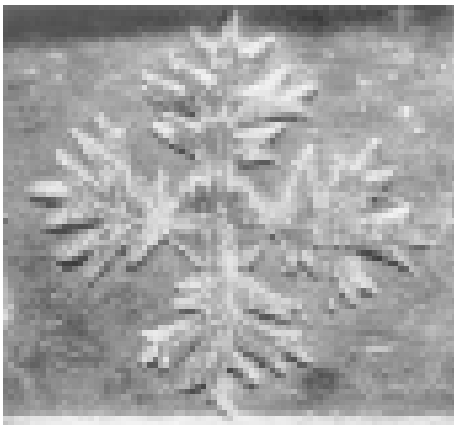
40

41

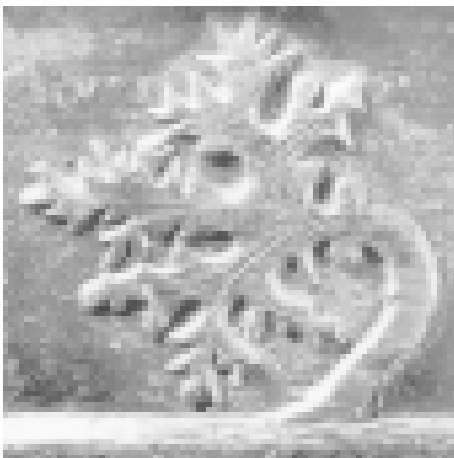
42

43

44

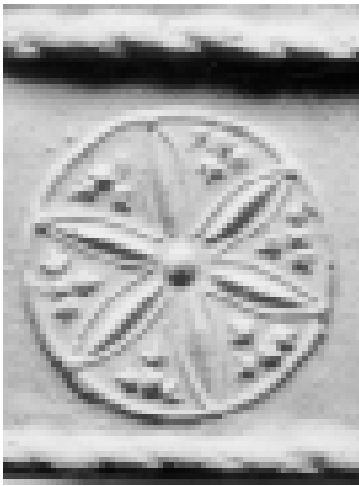

45

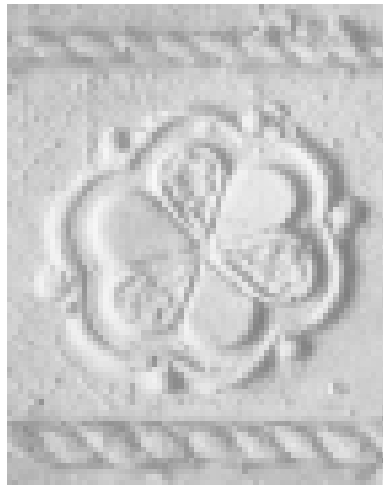

46

47. Végtelen hurokdísz. Két előfordulása egyben két változatot is jelent:
- a) Szorosan egymás mellé állított nyolcasokból kialakított hurokdísz
m: 5,3 cm, sz: 4,9 cm
Monora (I. 230), 1424
 - b) A fenti motívum változata, ahol a középső nyolcas hurokja elhegyesedik.
m: 6,2 cm, sz: 5,3 cm
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438
48. Csillagrozetta. A kör alakú, hengeres bordával szegett medaillon képmezéjét keretig érő, hat domború szirmú rozetta tölti ki, középpontjában egy félgömbbel. A szirmok körvonalát vékony borda hangsúlyozza. Az ívháromszögeket négy-négy csillag alkotja.
átm.: 4,7–4,8 cm
Szászcsanád (I. 303)
49. Hatkaréjos rozetta. Hatkaréjos keretbe foglalt hatszirmú virág. A keret félköríveinek találkozásánál egy-egy cseppdísz. A rozetta minden második levelébe egy-egy kanyargó szárú, ötszirmú virágot mintáztak.
legnagyobb átm.: 3,8 cm
Prépostfalva (I. 276); Szászcsanád (I. 302); Vessződ (I. 374)
50. Liliom: kúszólevelekkel borított, háromszögletes alapból kinövő plasztikus megmintázású, húsos szirmú liliom
alap sz: 5,2 cm, m: 7,2 cm (Nagyszeben), alap sz: 4,1 cm, m: 6,9 cm (Kisselyk)
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438; Kisselyk–km. (II. 4) 1477
51. Hárpiákkal díszített szíjvég lenyomata. A hosszú és keskeny, csúcsos vége felé enyhén keskenyedő veretet sima borda, ezen belül gyöngysor kereteli. A keretelt mezőt két balra forduló, női fejjel, de pikkelyes sárkánytesttel ábrázolt hárpia tölti ki. Mindkettő felsőtestét dús redőzetű lepel fedi, rövid, ívesen kunkorodó farkuk szőlőlevélben végződik. A bal oldali, szárnyas hárpia haja mintha fonatban csüngene alá; a jobb oldali, szárnyatlan lény rövidebb haja csigákba göndörödik.
h: 12,7 cm, sz: 2,5–2,9 cm
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438; Kisselyk–km. (II. 4), 1477; Galambod (I. 107), 1487; Bürkös (I. 62), 1493; Nagymedesér (I. 243), 1496; Szászivánfalva (I. 311), 1496; Vámosgálfalva (I. 370), 1496; Kissink (I. 166), 1499; Póka (I. 272), 1500; Magaré (I. 186), 1518; Nagyrápolt (I. 246), 1523
52. Szárnyas háрпиát ábrázoló övveret lenyomata. Nyújtott téglalap alakú mezejét sima borda, ezen belül gyöngysor és vékony vonal kereteli. A veret tükrét balra forduló, pikkelyes sárkánytesttel és női fejjel ábrázolt, szárnyas hárpia tölti ki. Haját recés háló borítja, tollas szárnyát széttárja. Farka két ágba csavarodik, és ezek mindenike szőlőlevélben végződik. Az indaszerű farokvégződésekből kacsok erednek; egyikről kis szőlőfürt csüng alá.
h: 10,1 cm, sz: 2,8–2,9 cm
Alsóbajom (I. 9), 15. század első fele vagy közepe; Bolkács (I. 47), 15. század első fele vagy közepe; Nagyselyk (I. 249), 15. század közepe; Kisselyk–km. (II. 4), 1477; Galambod (I. 107), 1487; Bürkös (I. 62), 1493; Nagymedesér (I. 243), 1496; Szászivánfalva (I. 311), 1496; Vámosgálfalva (I. 370), 1496; Kissink (I. 166), 1499; Rugonfalva (I. 282), 1512

48

49

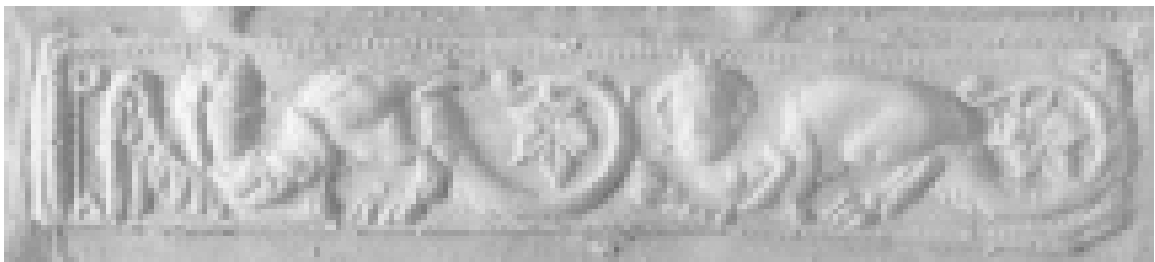
50

47a

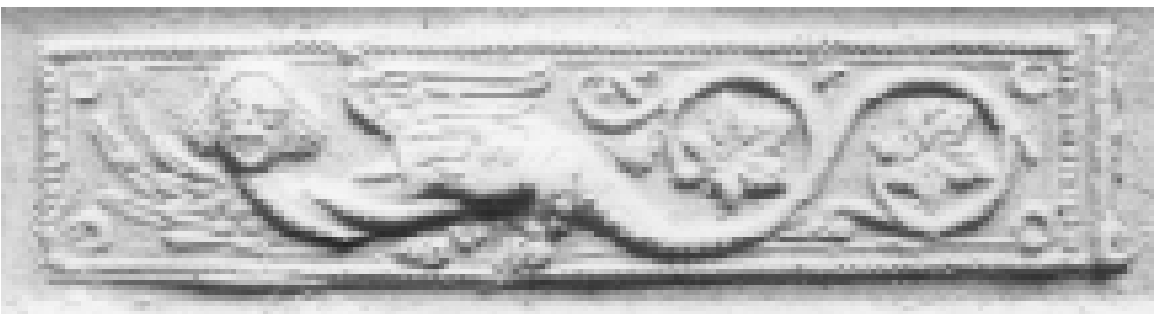
47b

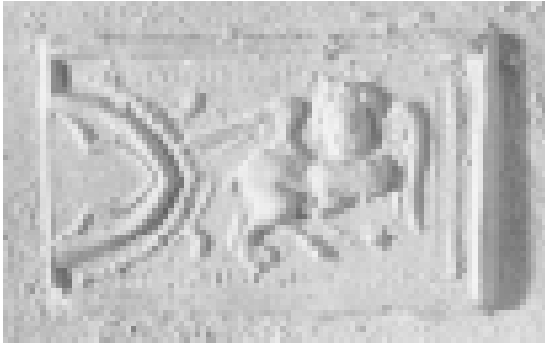
51

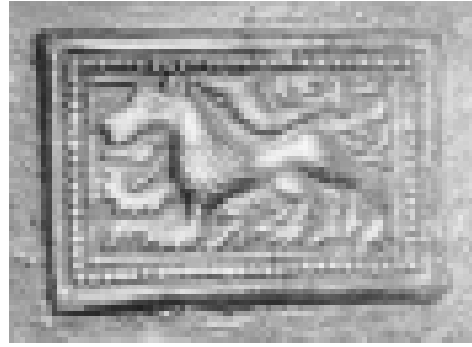
52

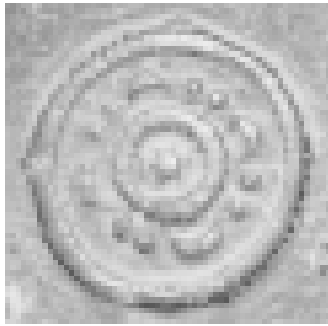
53. Mérműves övveret háрпиával. A téglalap alakú reliefveret bal oldalát a veret testébe vágó, orrta-gos gótikus mérmű zárja le; másik három oldalát sima bordakeret, ezen belül gyöngysor és vékony vonal határolja. Mezejét groteszk mozdulattal jobb felé ágaskodó, sárkánytestű, emberfejű, szárnyas hárpia tölti ki.
h: 4,4 cm, sz: 2,6–2,7 cm
Szászcánád (I. 302), 15. század első fele; Búzásbocsárd (I. 60), 15. század első fele vagy közepe; Bolkács (I. 47), 15. század első fele vagy közepe; Somosd (I. 292), 1482
54. Övveret, lépő oroszlánnal. A téglalap alakú reliefet sima borda, ezen belül gyöngysor és vékony vonal kereteli. Mezejét oroszlán alakja tölti ki. A balra tartó állat nyelvét kinyújtja, első mancsát felemeli, felcsapott farka lombos növényi indában végződik.
h: 3,9–4 cm, sz: 2,6 cm
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438; Szászcánád (I. 302), 15. század első fele
55. Leonardus-rozetta. A vastag, gyöngyözött kerettel övezett kerek díszítmény középpontjában gyöngysorral körbefogott kis csillag ül, amit félholdak és pontpárok váltakozásából álló minta ölel körül. A brakteátaszerű veret eredetije poncolt technikával készült. Megnevezése Leonardus mester nevét őrzi, aki először – és igen sűrűn – alkalmazta; öntvényeinek jellegzetes „vezérlele-te”.
átm.: 2,2–2,3 cm
Monora (I. 230), 1424; Hásság (I. 121), 1429; Nagyszeben–km. (II. 6), 1438; Brulya (I. 57), 15. század első fele; Kisekemező (I. 159), 15. század első fele; Mártontelke (I. 213), 15. század első fele; Nagyekemező (I. 239), 15. század első fele; Szászegerbegy (I. 306), 15. század első fele; Alsóbajom (I. 9), 15. század első fele vagy közepe; Bolkács (I. 47), 15. század első fele vagy közepe; Róvás (I. 279), 15. század; Völc (I. 377), 1471; Kisselyk–km. (II. 4), 1477; Alsóbajom (I. 10), 1477, Somosd (I. 292), 1482; Galambod (I. 107), 1487; Nagymedesér (I. 243), 1496; Szászivánfalva (I. 311), 1496; Vámosgálfalva (I. 370) 1496
56. Rozetta formájú veret (ruhakapocs?) lenyomata. Sima bordakerettel körbefogott medaillon, melynek közepén körbe foglalt gótikus majuszkula (U?) látható. A központi motívumot két gyöngy-körrel keretelt golyósor öleli körül.
átm: 3,6–3,8 cm
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438
57. Fiait tápláló pelikán. A kör alakú reliefet szélesebb, ezen belül keskeny, sima borda kereteli. A keretelt mezőben hosszú nyakú, kiterjesztett szárnyú madár kampós csőrével a mellét tépi, bal szárnya alatt fonott kosárra emlékeztető fészekben három fióka tátog. A madár nyaka mögötti és a jobb szárnya alatti kis üres mezőt egy-egy négyszirmú virág tölti ki.
átm: 4,9–5,1 cm
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438; Szászcánád (I. 303), 15. század közepe
58. Sas hatkaréjban, ruha(?)veret lenyomata. A kör alakú reliefet gyöngykör, ezen belül sima, vékony borda szegélyezi. Az egész képmezőt kitöltő mintát hatkaréj öleli körül, benne fejét balra fordító, kitárt szárnyú és széttárt farkú heraldikus sassal. A jobb oldali szárny felett egy gótikus majuszkula elmosódott körvonalai sejlének.
átm: 5,6 cm
Nagyszeben–km. (II. 6), 1438

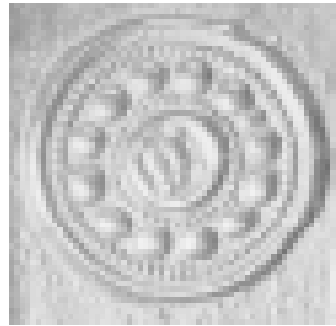
53

54

55

56

57

58

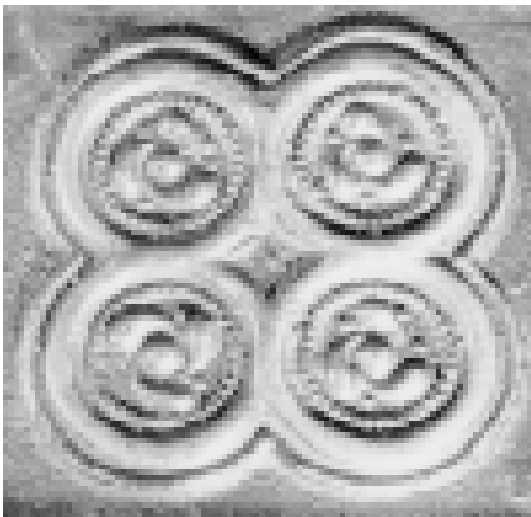
59. Rozetta madárral. Sima, illetve gyöngyözött kerettel szegett körben a keretig érő hatkaréjos rozetta helyezkedik el, az ívek belsejében egy-egy négyszirmú virággal, kívül, az ívháromszögekben hármassaroklevelekkel. A hatkaréj közepén földig érő farkú, hosszú lábú, lehajtott fejű, pávára emlékeztető madár áll.
 átm: 6,2 cm
 Nagyszeben–km. (II. 6), 1438
60. Rozetta kettős hatkaréjjal. A kör alakú medaillont két sima borda közé fogott gyöngysor kereteli. A kereten belül két, egymásba helyezett hatkaréj található, a kisebbik közepén kopott, csillagszerű rozettával. A karéjokkal határolt felületeket apró motívumok: stilizált virágok (köztük szegfűk), rombusz formájú levelek és gyűrűvel átfogott kis tekercesek (?) töltik ki.
 átm: 7,1–7,2 cm
 Nagyszeben–km. (II. 6), 1438
61. Négykaréjos veret, körökkel. Mintáját párosával egymás fölé helyezett négy, egymást érintő, hengeres bordával keretelt kör alkotja. Mindegyik kör belsejében – gyöngykeretben – golyó alakú középpont körül örvénylő három csepp látható.
 6,9x6,5 cm
 Nagyszeben–km. (II. 6), 1438
62. Feliratos, négykaréjos veret. A négykaréjos keretet erősen kiemelkedő, 9 mm széles feliratsáv alkotja, gótikus majuszkulás felirattal: + *AVE MARIA GRACIA PLENA DOMINVS*. A feliratos keretet kívülről egy alacsonyabb, ékmintás díszítősor is körbefogja. A képmező közepét jelző pont körül koncentrikus körök gyűrűznek, a négy karéj belsejét egy-egy palmettamotívum tölti ki.
 8,7x8 cm
 Nagyszeben–km. (II. 6), 1438
63. Szedermintás plakett. A nagyméretű, téglalap alakú plakett (veretlenyomat) keretét erőteljes kötélfonat, ezen belül vékony borda alkotja. Mezejét csúcsára állított négyzet tölti ki, melynek széles, sűrűn kazettákra osztott keretét kazettánként egy-egy négyszirmú virág (vagy x alakú motívum) díszíti. A négyzet két ellentett, a veret rövid oldalai felé eső sarkából félpalmettában végződő indapár nő ki; a másik két csúcsból virágos indák erednek. A négyzet belsejében gyöngyözött keretű kör foglal helyet, középpontjában ponttal. A téglalap alakú plakett sarkaiban egy-egy gyöngy-kör található, középpontjában bogyós mintával.
 6,6x5,2 cm
 Nagyszeben–km. (II. 6), 1438
64. Palmettás plakett. A négyszögletes plakett (veretlenyomat) képmezejét gyöngysorral szegett, keretig érő kör tölti ki, benne négy, szembe fordult, plasztikus megmintázású, lilimos palmetta található, melyek a veret közepén kis négyszirmú virágot zárnak körül. A palmetták ívei között kis háromszirmú virágok ülnek. A plakett négy sarkát egy-egy lilium díszíti.
 3,1x2,9 cm
 Nagyszeben–km. (II. 6), 1438

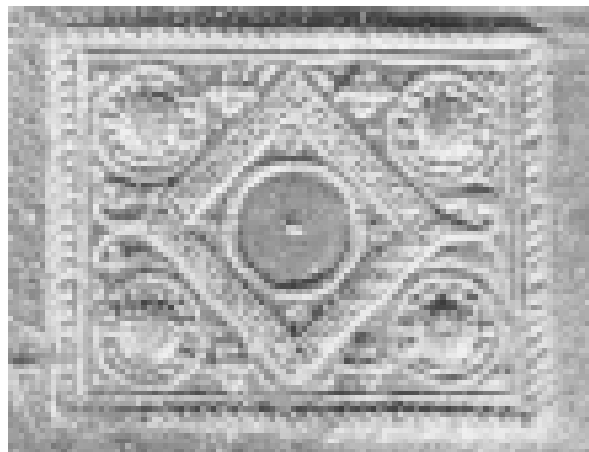
59

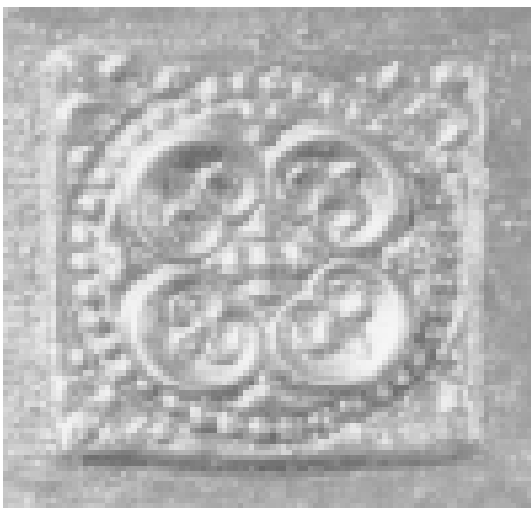
60

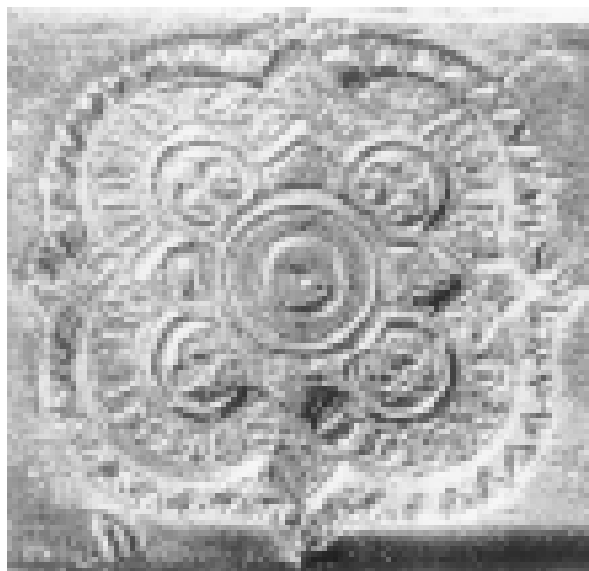
61

63

64

62

- 65.** Solymásznő. A kör alakú medaillont erőteljes sima borda, ezen belül vékonyabb vonal szegélyezi. Mezejét balra lépő lovon női módon ülő, hosszú, palástszerű ruhát viselő solymásznő tölti ki, feje fedetlen, haja válláig ér, baljával a kantárszíjat fogja, jobbával repülni készülő vadászsólymot tart. Mögötte, a ló hátán apró termetű kutya ül.
 átm.: 6–6,2 cm
 Nagyszeben–km. (II. 6), 1438; Bolkács (I. 47), 15. század első fele vagy közepe; Nagyselyk (I. 249), 15. század közepe; Kisselyk–km. (II. 4), 1477
- 66.** Sámson az oroszlánnal. Az erőteljes bordával keretelt kör alakú medaillont kuporgó oroszlán és a mögötte álló Sámson antikizáló alakja tölti ki, amint az oroszlán hátára térdelve a sörényes, nyitott szájú állat fejét igyekszik hátratorni. A jobb lábával előrelépő, ruhátlan Sámson fején lapos fejfedő vagy koszorú, hosszú haja derekáig omlik, vállán hátralebbenő köpeny.
 átm.: 5,4–5,5 cm
 Nagyszeben–km. (II. 6), 1438; Bolkács (I. 47), 15. század első fele vagy közepe; Kisselyk–km. (II. 4), 1477
- 67.** Koimesis-relief részletei. A szétvágott, hiányos relief két, részben összeillő részlete:
- a)** Mária halála. A lepedőbe csavart, dicsfényes, halott Mária redőzött lepellel letakart ravatalon fekszik, körülötte csoportokra osztva az apostolok helyezkednek el. Fejénél négy álló alak látható, közülük a legszélső kezében füstölőt tart. Lábánál három álló és fölője hajló férfi kapott helyet. A jelenetet szegélyező keretet a viasmásolatról levágták.
 m (töredékes): 7,2 cm, sz (töredékes): 10,7 cm
- b)** Krisztus Mária lelkével: az előző töredékből kivágott részleten Krisztus mandorlába foglalt félalakja, köpenyben, dicsfényvel, karjában Mária csecsemőként ábrázolt lelkével. A mandorla fölött kétoldalt egy-egy angyalalak lebeg, közöttük vízszintes görög nyelvű feliratcsík: *H KOIMHCIC + ΘHOV*.
 m (töredékes): 5 cm, sz (töredékes): 8 cm
 A két részből összeállított relief magassága keret nélkül kb. 11 cm, szélessége 10,7 cm
 Nagyszeben–km. (II. 6), 1438

66

66

65

67b

67a

68. Jézus élete-relief részletei. Egy nagyobb méretű ötvösmű kisebb, keretelt reliefjeit, melyek a központi ábrázolást vették körül, a keretek mentén szétdarabolták. Közülük négy, díszítményként felhasznált részletet azonosíthatunk:

a) Eleusa. A téglalap alakú plakett sarkait a keresztelőmedence náduszát áttörő kerek nyílások csonkították meg. Támlás trónszéken ülő, köpenyes, kendős Mária, jobb karján a kis Jézussal. Bal keze a gyermek ölelésre nyújtott karja felé nyúl, feje Jézus felé hajlik. A relief függőleges oldalai mentén görög betűs, elmosódott, olvashatatlan felirat nyomai. Az ábrázolásnak épebb és csonkább lenyomata is fennmaradt, ez utóbbiról a függőleges, feliratos szegélyt levágták.
m: 6,1 cm, sz: 4,5 cm. A csonka változat mérete: 6x2,6 cm

b) Jézus keresztelése. A négyzet alakú figurális relief bal oldalát palmettasorral díszített sáv szegélyezi, felső részét széles, kettős palmettasor zárja le. Az így kialakult téglalap alakú díszítmény két ellentétes sarkát a keresztelőmedence náduszát áttörő kerek nyílások megcsonkították. A rozettafrízzel határolt képmező közepén a Jordán folyóban álló dicsfényes, ruhátlan Jézus látható. Tőle balra a Jézus felé hajló Keresztelő Szent János helyezkedik el, dicsfényel, könnyű, rövid ruhában, fél lábával egy sziklán, amint kinyújtott kezét Jézus fejére helyezi. Kettejük között, a Jordán vízében kettőskereszt. A másik oldalon kezében ruhát (?) tartó köpenyes alak (angyal?) áll. A jobb felső sarkat kis, repülő angyalalak tölti ki, mellette a képmező felső szélét görög betűs feliratos sáv zárja le: *H BAITTICIC*.

A motívum előfordul a palmettás keret részletével és a teljesen körülnyírt változaton is.

A figurális, négyzetes relief mérete keret nélkül: m: 3,9 cm, sz: 3,8 cm. A keretelt, álló téglalap alakú lenyomat mérete: m: 6,3 cm, sz: 4,3 cm

Nagyszében–km. (II. 6), 1438

c) Jézus színeváltozása. A megközelítőleg négyzet alakú plakett középrészét Krisztus mandorlába foglalt alakja tölti ki. Tőle jobbra és balra Mózes és Illés áll (Lk 9,30), három tanítványa pedig – Péter, János és Jakab – a képmező alján térdelve, illetve leborulva fogadja a mennyei szózatot (Lk 9,34–36). A reliefet felül olvashatatlan feliratos sáv zárja le.

m: 3,8–3,9 cm, sz: 3,7–3,8 cm

Nagyszében–km. (II. 6), 1438

d) Bevonulás Jeruzsálembe. A megközelítőleg négyzet alakú ábrázolás középpontjában Krisztus látható egy balra tartó szamar hátán. Előtte és mögötte egy-egy tanítvány (Lk 19,29–35), a bal felső sarokban kivehetetlen ábrázolás, talán egy fa körvonalai. A négyzetet elmosódott görög betűs feliratos sáv zárja le: *IC XC [H B]AIOΦOΠOC*.

m: 3,9 cm, sz: 3,6 cm

Nagyszében–km. (II. 6), 1438

A KISSELYKI KERESZTELŐMEDENCE (1477) ÚJ DÍSZÍTMÉNYEI

69. Lukács evangélista jelvénye. Gyöngykörrel szegélyezett kerek medaillonban kezdetlegesen megmintázott, testével jobbra forduló, szembenéző, szárnyas ökör alakja; S alakban felcsapott, bojtos farokkal, szőrös, stilizált lábakkal, feje körül dicsfényel, hasa alatt leveles ággal. Két első lába mondatszalogot tart, igen rosszul olvasható, majuszkulás felirattal: *S(ANCTUS) LVCA(S)*.

átm.: 4,1 cm

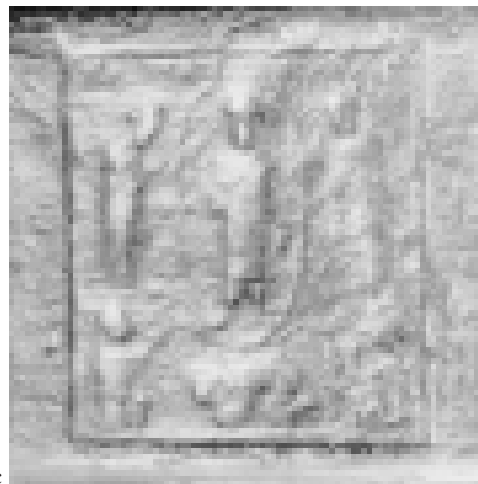
Kisselyk–km. (II. 4), 1477

68a

68b

68c

69

68d

70. Kardos kentaur. Téglalap alakú, egyszerű léckerettel övezett plakett, melyet a nyolcszög öt oldalával záródó sokszög koronáz. A téglalap alakú mezőt jobb felé lépő, oroslántörzsön emberi felsőtestű szörnyalak tölti ki, S alakban felcsapott, bojtos farokkal. Emberi felsőtestét vért, fejét sisak fedi, felemelt jobbában egyenes kardot, baljában pajzsot tart. A felső, sokszögű részben kiterjesztett szárnyú kétfejű sas legyezőszerűen nyíló farktollaira támaszkodik.
m: 4,2 cm, sz: 3,5–3,6 cm
Kisselyk–km. (II. 4), 1477
71. Királyok imádása. A felső és alsó részén megcsonkított, nagyméretű, kör alakú medaillon keretét kiemelkedő gyöngysor, ezen belül két vékony, kettős borda alkotja. A medaillon jobb oldalán megfigyelhető kis maradvány alapján eredetileg a gyöngyözött keret is kettős volt. Szűz Mária a képmező jobb felén ül. Bő ruhát visel, vállát köpeny fedi, haja koszorúszerűen övezi fejét. Az ölében álló gyermek Jézus könnyed mozdulattal az előtte térdelő göndör hajú király kivehetetlen rajzú ajándéka felé nyúl. A térdelő alak bő köntösét derékban öv fogja össze, a redők alól kilátszik hegyes cipős lába. A két másik király mögötte áll, egyiknek alakját részben el is takarja. Ez utóbbi bajszos-szakállas férfi, széles szegélyű, hosszú kabátját derékban öv fogja össze; a ruhadarab sonkajjai mandzsettában végződnek. Fején keresztet abroncskorona, egyik kezében cibóriumot tart, másikkal az ég felé mutat. A mögötte álló harmadik király sima arcú, göndör fürtjein pántkorona. Magas nyakú, hosszú, párhuzamos redőkkel tagolt ruhát visel, kezében meghatározhatatlan ajándékot tart. Fölötte szárnyas angyal lebeg, aki nagy valószínűséggel a megcsonkult medaillonról hiányzó betlehemi csillagra mutat (Mt 2,1–12). Az angyal előtt bárányok és térdelő pásztorok részben elvágott, apró figurái láthatók. Mária háta mögött karimás, csúcsos kalapot viselő, bő ruhás pásztor ül, kezében bottal, mellette jászol részlete látszik állatfejjel, kissé távolabb egy istálló zsúpos fedele tűnik elő.
átm.: 11 cm
Kisselyk–km. (II. 4), 1477
72. A gyermek Jézus. A kissé lapított kör alakú medaillon gömbölyű bordakeretét kétoldalt, a mintának a formára helyezésekor ujjal ellapították. Ezen belül még két, vékonyabb borda húzódik. Az egész képmezőt elmosódott háttér előtt jobbra forduló, meztelen, ülő gyermek alakja tölti ki. Göndör fürtös fejét dicsfény övezi, mindkét kezével egy hosszú szárú, koszorúval díszített keresztet tart és többször hajtogatott, minuszkulás mondatszalg öleli körül. Az alig betűzhető feliratot az ábrázolás szoros külföldi analógiái segítségével olvastuk: *in · namen · ihesus · beugen · sich · alle · kni · in · himelry · u(n)d · in · erdrich · i(n) · hellen · immer · cu · ewiclichen · amen · ame* (Fil 2,10–11).
átm.: 6,7–6,9 cm
Kisselyk–km. (II. 4), 1477

70

72

71

73. Jézus a Gecsemáné-kertben (Olajfák hegye). A kerek medaillont szegélyező vastag, gömbölyű bordát rátekeredett leveles inda díszíti. Ezen belül vékony borda fut körbe. A kompozíció közepén sövényel elkerített kertben a hosszú köntöst viselő, dicsfényes Krisztus térden állva imádkozik egy sziklára helyezett kehely előtt. A képmező alsó részét három dicsfényes, alvó apostol alakja tölti ki (Mt 26,36–46). Az imádkozó mögött fedeles kiskapu látható; a kapun belül egy Krisztusra mutató alak, Júdás áll, a kívül előtűnő két fej pedig a Megváltó elfogására érkezőket érzékelteti.
átm.: 9,1 cm
Kisselyk–km. (II. 4), 1477
74. Veronika kendője. A kör alakú medaillont változó vastagságú, hengeres bordakeret övezi; ezen belül helyenként több kísérőborda nyoma is látszik. A keretet teljesen kitöltő, lágy redőkben omló kendőt kissé jobbra fordított fejű, csigás hajú, szárnyas angyal tartja. A kendőn plasztikusan domborodó, szakállas-bajuszos Krisztus-fej, hosszú, leomló fürtökkel. Olvashatatlan, minuszkulás feliratú mondatszalgok fogják közre.
átm.: 6–6,2 cm
Kisselyk–km. (II. 4), 1477
75. Kálvária szőlőtővel. Alsó és felső szélén megcsonkított, kör alakú medaillon, melyet gömbölyű bordakeret szegélyez. Ennek belső oldalán helyenként többszörös, vékony kísérőborda nyomai is látszanak. Az ábrázolás középpontjában köves halomból kinövő, kereszt alakban elágazó szőlőtőke áll, melyen a balra forduló, megfeszített Krisztus függ. A Megváltó dicsfényes feje fölött olvashatatlan minuszkulás mondatszalg lebeg. A szőlőtő gazdagon elágazó, hajlított indái között érett fürtök lógnak, az indák pedig nimbuszos apostolok félalakjait ölelik körül (Jn 15,1–6). A kereszt tövét balról a bajuszos, szakállas, dicsfényel övezett, hosszú köntöst viselő János apostol kapálja, míg a másik oldalon a hosszú ruhás, kendős, glóriás Mária korszából locsolja. Mindkét alak válla körül olvashatatlan mondatszalg hullámzik. Hátuk mögött a teret egy-egy leveles-virágos, csavarodó inda tölti ki.
átm.: 10,3 cm
Kisselyk–km. (II. 4), 1477

73

74

75

76. Jézus feltámadása. Az alsó és felső szélén megcsonkított kerek medaillont két borda közé fogott és rátűzdelt levelekkel díszített, hengeres tag öleli körül. Az ábrázolás középpontjában a négyszög alakú, nyitott sírláda látható; ennek egyik végében a leplekbe burkolt Jézus áll. Fejét keresztnimbusz övezi, egyik kezében hosszú szárú kereszties zászlót tart, másik kezével a zászló keresztjére mutat. A sír körül női alakok (Mk 16,1) – egyikük fején dicsfény –, valamint alvó, fegyveres őrök. A sír száján keresztbe téve az elmozdított fedél nyugszik; rajta derékban övvel átkötött, bő, hosszú ruhát viselő szárnyas angyal ül (Mt 28,1–7).
 átm.: 10,1 cm
 Kisselyk–km. (II. 4), 1477
77. Szentháromság. A kör alakú medaillont vastag, hengeres keret szegélyezi; ezen belül helyenként két-három vékonyabb kísérőborda nyoma is látszik. A medaillont három karéjjal bővített kör tölti ki, középen a háromarcú, dicsfénnel övezett Szentháromsággal, melyet három, szimmetrikusan elosztott, minuszkulás mondatszalg övez: a) a Szentháromság feje fölött: *Pater est filius*, b) tőle jobbra: *Filius est sp(iritu)s s(an)c(tu)s*, c) a Szentháromságtól balra: *Sp(iritu)s s(an)c(tu)s est pater*. A bal felső karéjban a szakállas, nimbuszos Atyaisten félalakja kapott helyet, felirata: *Deus est pater*. A jobb felső karéjban a szembeforduló, kezét áldásra emelő Krisztus helyezkedik el, felirata: *Deus est filius*. Az alsó karéjban a Szentlélek nimbuszos galambja áll, bal felé fordulva, mellette felirat: *Deus est sp(iritu)s s(an)c(tu)s*. A medaillon külső kerete és a háromkaréjos belső kör közötti üres mezők mindegyikét három-három, mondatszalgot tartó szárnyas angyal alakja tölti ki. Az egyes feliratos sávok csak részben olvashatók: a) a felső mezőben: *Hic (...) / tbeta gramaton*, b) a bal oldalon: *Emanuel trynis in personis tamen unus / D(e)licata trinitas*, c) a jobb oldalon: *(...) / Simplex unitas*.
 átm.: 9,7–9,9 cm
 Kisselyk–km. (II. 4), 1477
78. Mária megkoronázása. A kör alakú medaillont kis levelekkel díszített bordakeret szegélyezi. Középen vakmérműves háttámlával készült trónszéken Mária ül, kezét imára kulcsolja, lábát áttört peremű, félkör alakú, díszes peremű pódiumon nyugtatja. Két oldalán ülő, tiarás-dicsfényes Atyaisten, illetve koronás-dicsfényes Krisztus, amint dicsfényes koronát helyeznek Mária fejére. A korona fölött a Szentlélek galambja, a trónust angyalok félalakjai szegélyezik.
 átm.: 7,9–8 cm
 Kisselyk–km. (II. 4), 1477
79. Sienai Szent Bernát. A kissé szabálytalan kör alakú medaillont hengeres bordakeret, ezen belül vékony kísérőbordák szegélyezik. Az ábrázolás középpontjában a piactéren szószékről prédikáló Szent Bernát (†1444, kanonizálása: 1450) áll. A négyszögű, lábakon álló szószék könyöklőpárkányos mellvédjét vakmérművek díszítik, lábai fölött erőteljesen tagolt párkány húzódik. A prédikáló dicsfényes szent a ferencesek csuklyás kámzsáját viseli, baljában feszületet, felemelt jobbáiban lángsugaras, *ibs* monogramos korongot tart, feje fölött számárhátíves, fiálás baldachin. A szószéket térdeplő sokaság veszi körül, a hátteret csillagok töltik ki.
 átm.: 8,1 cm
 Kisselyk–km. (II. 4), 1477

76

78

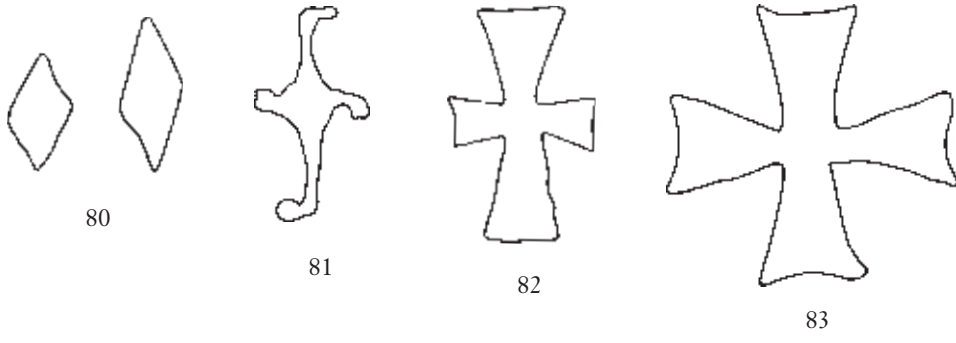

77

79

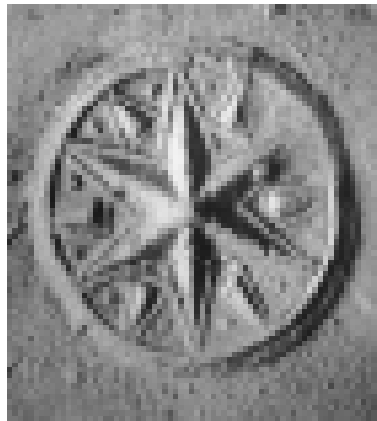
- 80.** Szóelválasztó rombusz
m: 1,3–1,9 cm
Medgyes (I. 216), 1498; Medgyes (I. 217), 1501; Botfalu (I. 54)
- 81.** Szóelválasztó, § alakú jel
m: 2,9–3 cm
Marosdécse (I. 204), 1493
- 82.** Kereszt, a vízszintes száráknál hosszabb és erőteljesebben szélesedő alsó és felső szárral
m: 3–3,3 cm
Marosdécse (I. 204), 1493; Alsórákos (I. 13), 1498; Istvánháza (I. 140), 1498; Magyarpéterlaka (I. 198), 1498; Nyárádszentlászló (I. 264), 1498; Nagyrámpolt (I. 246) 1523
- 83.** Máltai kereszt
m: 3,7 cm
Medgyes (I. 217), 1501
- 84.** Veronika kendője négykaréjban. Négyszögletes plakett, melyet gömbölyű borda és ezen belül gyöngyözött vonal keretel. A képmezőt gyöngyözött vonallal határolt négykaréj tölti ki. A felső karéjban Veronika félalakja látható, amint maga elé emeli kendőjét a plasztikus megmintázású Krisztus-fejjel. Veronika köpenyét közepén nagy boglár fogja össze, válla fölé kétoldalt egy-egy csillagot mintáztak. A két oldalsó félkörben háromnegyed alakos, szárnyas angyalok állnak, míg az alsó karéjban, a kendő alatt egy imádkozó angyal mellképe kapott helyet. Az ívek között a négyzetes plakett sarkai felé növekvő liliomok töltik ki.
m: 4,4 cm, sz: 4,5 cm
Marossolymos (I. 206), 1491; Dányán (I. 76), 1493; Mártontelke (I. 214), 1497; Rugonfalva (I. 282), 1512
- 85.** Öv(?)veret oroszlánnal. Téglalap alakú relief, melyet kettős sima borda keretel. A képmezőt majdnem kitöltő, jobbra lépő oroszlán szája nyitva van, sörénye dúsán övezi nyakát. Hosszú farka a két hátsó lába között indaként hullámszik előre. Lába alatt fűcsomók, fölötté tekeredő kacsok nőnek. Az oroszlán előtt és mögött leveles száron egy-egy ötszirmú virág.
m: 3,1 cm, sz: 4,4 cm
Kissink (I. 166), 1489; Nyárádszentbenedek (I. 261), 1493; Dányán (I. 76), 1493; Mártontelke (I. 214), 1497; Szászbuzd (I. 301), 1510; Rugonfalva (I. 282), 1512
- 86.** Csillagrozetta. A kettős sima bordakerettel szegett medaillon mezejét plasztikus megmintázású, hatágú csillag tölti ki, hegye a keretig ér. Körvonalát vékony kísérborda hangsúlyozza, és hasonló borda kereteli az ágai közé helyezett, csúcsukkal a keretet érintő háromszögeket is. A háromszögek és a csillag csúcsai között egy-egy kis golyó látható.
átm.: 3,7 cm
Kissink (I. 166), 1489; Marossolymos (I. 206), 1491; Mártontelke (I. 214), 1497; Rugonfalva (I. 282) 1512

84

85

86

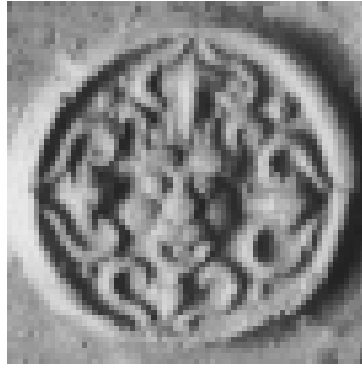
87. Forgórózsás rozetta. A kissé szabálytalan kör alakú medaillont kettős bordakeret szegélyezi. A kör középpontjában álló, vékony bordával keretelt golyó körül szirmok örvénylenek. A szirmok hegyénél keretelt golyócskák alkotnak díszítősort.
 átm.: 3,2–3,3 cm
 Kissink (I. 166), 1489; Bürkös (I. 62), 1493; Mártontelke (I. 214), 1497; Nagyrápolt (I. 246), 1523
88. Maszkos rozetta. A kör alakú medaillont hengeres bordakeret szegélyezi. Középpontjában nyitott szájú maszk, melyet négy oldalról leveles minta övez.
 átm.: 2,6–2,7 cm
 Kissink (I. 166), 1489; Bürkös (I. 62), 1493; Nyárádszentbenedek (I. 261), 1493; Nagymedesér (I. 243), 1496; Szászbuzd (I. 301), 1510; Nagyrápolt (I. 246) 1523
89. Madonna. A holdsarlón álló Madonna fején korona, alóla derékig omlik hullámos haja. Az aránytalanul kicsire méretezett csecsemő Jézust baljában tartja, s bal kezével fogja föl merev redőket vető köpenyét is. Jobb kezében alma. A köpeny alatt derékban összehúzott, függőleges redőkbe rendezett ruhát visel.
 m: 12,4 cm
 Nagyrápolt (I. 246), 1523
90. Szent Jakab apostol. Az elmosódott zarándokjelvénnel (kagylóval) díszített kalapot viselő, szakállas, köpenyes férfi jobbában könyvet, baljában gombos végű vándorbotot tart. Az ábrázolás alja töredékes.
 m (töredékes): 10,2 cm
 Nagyrápolt (I. 246), 1523

15. SZÁZADI ÉS 16. SZÁZAD ELEJI NAGYSZEBENI ÁGYÚÖNTŐK (?) MOTÍVUMAI

91. Rombusz alakú elválasztójel
 m: 2,1–2,4 cm
 Almakerék (I. 7), 1440
92. § alakú elválasztójel
 m: 4,1–4,3 cm
 Táblás (I. 361), 15. század vége
93. Svasztika
 m: 3,5 cm
 Százhalom (I. 328), 1496
94. Szóelválasztó rombusz. Homorú oldalak határolják, belsejét kereszt díszíti, a keresztzárak között kis háromszögek töltik ki.
 m: 4,1 cm
 Százhalom (I. 328), 1496

87

88

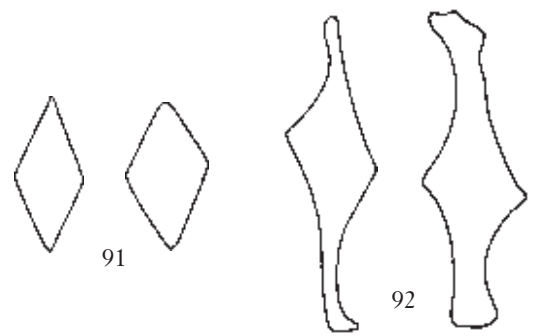
89

90

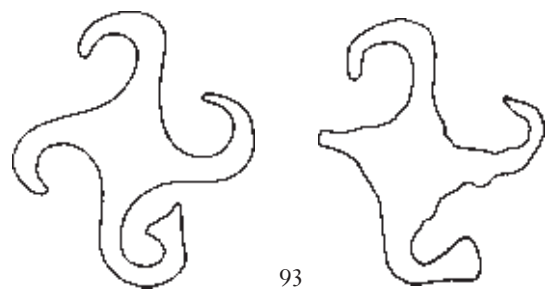

94

91

92

93

95. Ágyúöntő címere. Reneszánsz címerpajzsban haránt fekvő, csavart kannelúrával díszített, igen plasztikusan megmintázott ágyúcső, két fülében egy-egy nagyméretű karikával.
m: 5,8 cm, sz: 6 cm
Százhalom (I. 328), 1496

SEGESVÁRI MŰHELY (15. SZÁZAD KÖZEPE ÉS MÁSODIK FELE)

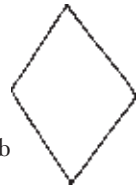
96. Rombusz alakú szóelválasztójel. Két változatát különböztetjük meg: a műhely korábbi periódusában alkalmazott, karcsúbb jelet és a késői emlékeken található nagyobb, zömökebb formát:
- a) Rombusz
m: 1,3–2,2 cm
Nagyszeben (I. 254), 1411; Medgyes (I. 215), 1449; Volkány (I. 376)
- b) Rombusz
m: 1,7–2,4 cm
Brassó–km. (II. 2), 1472; Bázna (I. 30)
97. Rombusz alakú elválasztójel. A nagyméretű elválasztójel közepén rombikus áttörés.
m: 3,8 cm
Höltövény (I. 137), 1434
98. § alakú elválasztójel, ívesen visszakanyarodó alsó és felső végződéssel. Mérete alapján két változata különíthető el:
- a) § alakú elválasztójel
m: 2,6–3,7 cm
Alcina–km. (II. 1), 1404; Nagyszeben (I. 254), 1411; Höltövény (I. 137), 1434; Vérd (I. 372), 1438; Segesvár–km. (II. 8), 1440; Apold (I. 16); Berethalom (I. 37); Földvár (I. 105); Szászdálya–km. (II. 9), 15. század második fele
- b) § alakú elválasztójel
m: 6,8 cm
Höltövény (I. 137), 1434
99. § alakú elválasztójel, elhegyesedő, egyenes szárvégekkel
m: 2,7–4,7 cm
Szászfehéregyháza (I. 307), 15. század első fele; Ecel (I. 84); Garat (I. 109)
100. Kis rozetta. Körbe írt háromszirmú virág nagy középrésszel. A szirmok közé egy-egy keretig érő túske ékelődik. A rozettát körbefogó sima bordakeretet szegélyező vágásnyomok arra utalnak, hogy a díszítményt egy nagyobb tárgyból vágták ki.
átm: 1,6 cm
Brassó–km. (II. 2), 1472
101. Hatszirmú rozetta. Sima bordával, ezen belül gyöngykörrel szegett kerek mezőben hat széles, cirmos szírom szederszerű középrészt vesz körül.
átm: 2,9–3 cm
Medgyes (I. 215), 1449

95

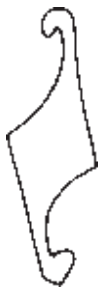
96a

96b

97

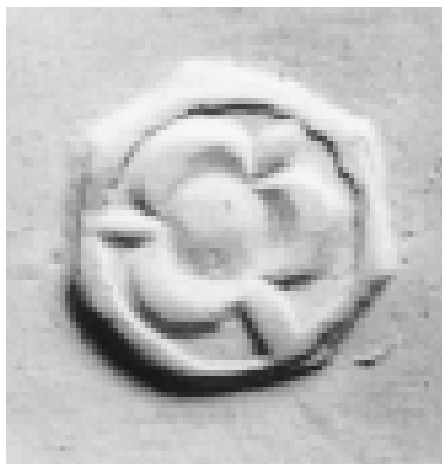
98a

98b

99

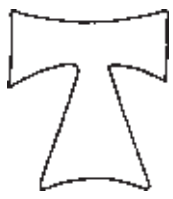

100

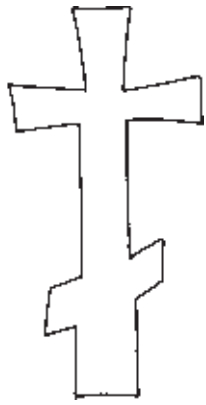

101

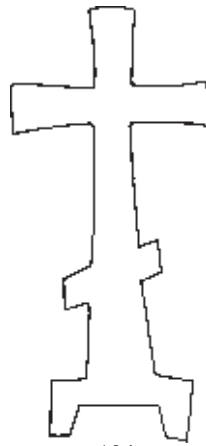
- 102.** Szent Antal-kereszt, kiszélesedő szárvégekkel
m: 2,4 cm
Volkány (I. 376)
- 103.** Latinkereszt, ferdén áthúzott szárral, enyhén kiszélesedő végekkel
m: 5,1–6,4 cm
Alcina–km. (II. 1), 1404; Nagyszében (I. 254), 1411; Apold (I. 16); Berethalom (I. 37)
- 104.** Talpaskereszt, ferdén áthúzott szárral
m: 6,6 cm
Ecel (I. 84)
- 105.** Hármashalmon álló kereszt, enyhén kiszélesedő végekkel, áthúzott szárral. Mérete alapján két változata különíthető el:
- a)** Kereszt
m: 3,8 cm
Szászfehéregyháza (I. 307), 15. század első fele; Szilágycseh? (I. 354)
- b)** Kereszt
m: 8,1 cm
Vérd (I. 372), 1438
- 106.** Szőlőlevél, díszítősorból. A három karéjózott végű ágra szabdalt levéllemeznek a szárhoz ízesülő válla lekerekített. A jobbra és balra kanyarodó szárral készült leveleknek két változata különíthető el:
- a)** Szőlőlevél
h (szár nélkül): 4,2 cm
Alcina–km. (II. 1), 1404
- b)** Szőlőlevél
h (szár nélkül): 5,2 cm
Alcina–km. (II. 1), 1404
- 107.** Szőlőlevél, díszítősorból. Hat, csipkézett végű ágra szabdalt levéllemeze erezett.
h (szár nélkül): 4,7 cm
Szászdálya–km. (II. 9), 15. század második fele

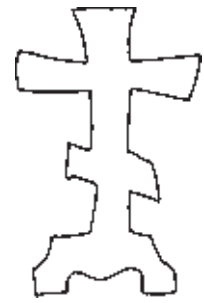
102

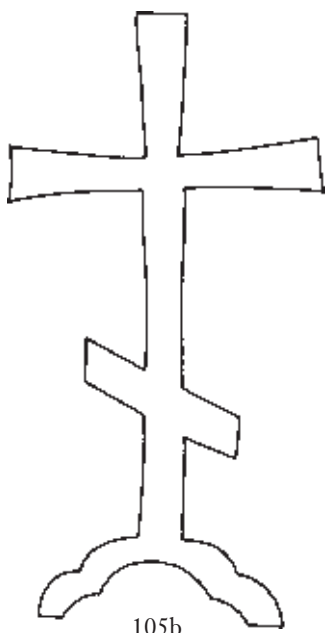
103

104

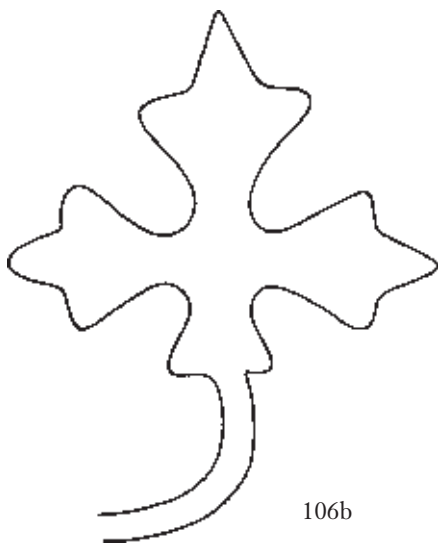
105a

105b

107

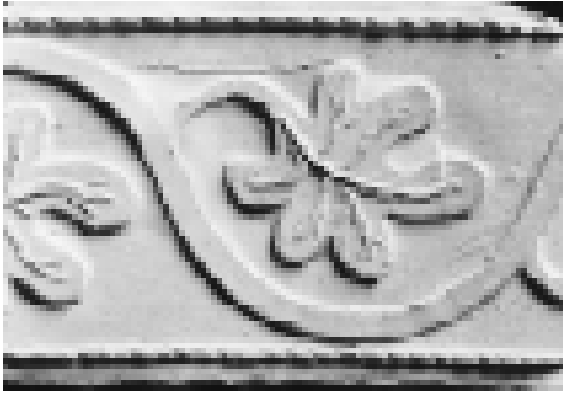

106b

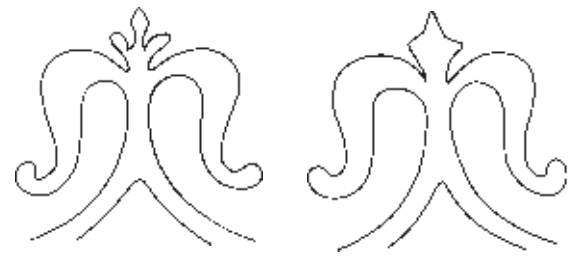

106a

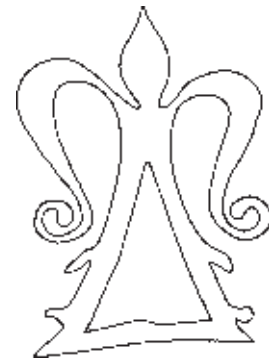
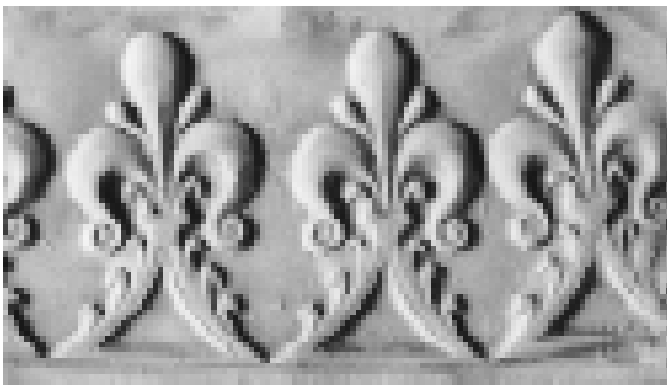
108. Szőlőlevél, díszítősorból. Hat, lekerekített ágra szelvényezett levéllemezen erőteljes, plasztikus erezet
h (szár nélkül): 4,7 cm
Hégen–km. (II. 3), 15. század második fele
109. Liliom, díszítősorból. A vékony viaszlapból kivágott virág lecsüngő szirmlevelei erőteljesen stilizáltak. Két, azonos méretű változata mutatható ki, közülük a másodiknak a bibéje mélyebben szelvényezett.
m (a liliomsor alapjául szolgáló borda nélkül): 5,2 cm
Alcina–km. (II. 1), 1404
110. Liliom. Kúszólevelekkel borított, háromszögletes alapból kinövő, plasztikus megmintázású, húsos szirmú virág, mely az 50. sz. nagyszombati liliom enyhe átmintázása során keletkezett. A legkésőbbi lenyomatokon (Brassó, 1472) további javítás nyoma látható.
m: 7,2 cm, alap sz: 4,6 cm (Segesvár–km., 1440); m: 6,9 cm, alap sz: 4,1 cm (Brassó–km., 1472)
Segesvár–km. (II. 8), 1440; Brassó–km. (II. 2), 1472; Szászdálya–km. (II. 9); Hégen–km. (II. 3); Somogyom (I. 290)
111. Liliom: csökevényes kúszólevelekkel tagolt, háromszögletes alapból kinövő keskeny szirmú liliom
m: 7,1 cm, alap sz.: 4,4 cm
Höltövény (I. 137), 1434
112. Trónoló király. A gömbölyű bordával keretelt medaillon mezejét mérműves felépítményű trónszék tölti ki, rajta derékban összefogott bő ruhát viselő, palástos király ül. Fején a keretre ránövő liliomos korona, felemelt baljában kereszt országalma, combjára támaszkodó jobb kezében liliomos jogar. Hegyes orrú cipőbe bújtatott lába a trónus előtti, holdsarló alakú posztamensen nyugszik. Az egyes lenyomatok néhány apró részlete eltér egymástól.
átm: 6,3–6,4 cm
Alcina–km. (II. 1), 1404; Berethalom (I. 36), 1439; Segesvár–km. (II. 8), 1440; Brassó–km. (II. 2), 1472; Bázna (I. 30); Marosszentkirály (I. 208); Nagysáros? (I. 247–248); Székelykeresztúr (I. 336); Tarcsafalva (I. 362); Vágás (I. 369)
113. Trónoló király, mellékalakokkal. A keret nélküli, szabálytalan kör alakú medaillont oszlopos lábú, támlás trónszék tölti ki, a rajta ülő király palástját a vállán csat fogja össze. Fején liliomos koronát visel, térdére támasztott jobb kezében liliomos jogart, felemelt baljában kereszt országalmát tart, lábát posztamensen vagy vánkoston nyugtatja. Bal válla felett madár (?) bizonytalanul kivehető alakja. A trónszék két oldalán emelvényen álló trónörző alakok láthatók.
átm.: 8,6–9 cm
Boldogváros (I. 44); Ecel (I. 85); Körtvélyfája (I. 174); Székelykeresztúr (I. 336); Tarcsafalva (I. 362)

108

109

111

110

112

113

- 114.** Trónoló Madonna. A négyszögletes plakettet lapos, sima keret, ezen belül keskeny borda szegélyezi. Mezejében pártázattal koronázott csúcsíves nyílásban, zsámolyszerű trónuson Mária ül a balján tartott gyermek Jézussal. Koronás feje a gyermek felé hajlik, haja vállára omlik. Mögötte a teret leveles inda tölti ki.
m: 5,4–5,8 cm, sz: 4,4–4,5 cm
Százhalom (I. 326); Táblás (I. 359); Tarcsafalva (I. 362)
- 115.** Veronika kendője angyalokkal. A kettős bordával keretelt medaillon középpontjában a dicsfényes, kendős fejét kissé jobbra billentő Veronika áll, maga elé tartva a Krisztus arcvonásait viselő kendőt, amelyen lágyan mintázott szép férfifej látható, hosszú fürtökbe rendezett hajjal, bajusszal és kétágú szakállal. A kendő alsó csücskeit kétfelől hosszú ruhás angyalok fogják, fejük körül sugaras dicsfény.
átm.: 7,3 cm
Segesvár–km. (II. 8), 1440
- 116.** Háromalakos Keresztrefeszítés. A 15. század közepén és második felében használt, az idők folyamán csonkult, illetve újramintázott ábrázolásnak három változata különíthető el:
- a)** Keresztrefeszítés. Az álló téglalap alakú plakettet két sima borda közé fogott szőlőfürtös inda kereteli. A képmezőt a szőlőfürtös keretből kinövő kereszt tölti ki, fölötte apró, antikva(?) betűs *INRI* felirat, a felirat alatt kétoldalt csillag és félhold látható. A megfeszített Krisztus nimbuszos feje balra billen, teste *S* alakban hajlik, lába alatt suppedaneum. Balján fátylas, dicsfényes Szűz Mária áll, kezeit imára kulcsolja. Jobbján a fürtös fejű, ugyancsak dicsfényvel övezett János apostol látható, amint fejét jobb kezére hajtja.
m: 9,6 cm, sz: 7–7,4 cm
Százhalom (I. 326); Szelindek (I. 344); Táblás (I. 359), 15. század második fele
- b)** Keresztrefeszítés. Apró eltérésektől eltekintve azonos az a) változattal, melynek azonban alsó és felső széle a szőlőfürtös keret megfelelő szakaszával együtt hiányzik.
m: 8 cm, sz: 7,4 cm
Brassó–km. (II. 2), 1472; Baráthely (I. 23); Bázna (I. 30); Székelykeresztúr (I. 336); Tarcsafalva (I. 362); Vágás (I. 369)
- c)** Keresztrefeszítés. A 116b változathoz hasonlóan alul és felül hiányos plakett, melynek kerete jobboldalt fenn csonkult. A rajta lévő, lényegében változatlan alakok kis részletei inkább az a) változattal rokonítják.
m: 7,1 cm, sz: 7,1–7,3 cm
Boldogváros (I. 44); Ecel (I. 85); Körtvélyfája (I. 174); Somogyom (I. 290); Szászdálya–km. (II. 9)
- 117.** Evangélista könyvpult előtt. Enyhén domborodó, széles bordával keretelt, kör alakú mezőbe helyezett rácsos oldalú, támlás karosszékből, szembe fordulva palástba burkolózó evangélista ül, jobb könyökét az előtte lévő könyvpult sarkára támasztja, álla tenyerében nyugszik, bal karja a szék karfáján pihen; szakálla két ágba csavarodik, fürtös fejét dicsfény övezi. A pulpituson könyv fekszik, fölötte az evangélista elmosódott jelvénye, fekvő ökör vagy oroslán alakja sejlik.
átm: 5,5–5,7 cm
Alcina–km. (II. 1), 1404; Berethalom (I. 36), 1439; Segesvár–km. (II. 8), 1440; Brassó–km. (II. 2), 1472; Bázna (I. 30); Boldogváros (I. 44); Ecel (I. 85); Körtvélyfája (I. 174); Marosszentkirály (I. 208); Nagysáros (I. 247–248.); Székelykeresztúr (I. 336); Vágás (I. 369)

114

115

116a

116b

116c

117

- 118.** Író evangélista. Széles, hengeres bordával, ezen belül kísérővonallal keretelt medaillonban elhelyezett rácsos oldalú, támlás karosszékben hosszú köntösű evangélista mérműves írópult fölé hajolva ül. Bal keze az írópulton, fejét dicsfény övezi, a szék támláján attribútuma (sas?) körvonalai sejlenek.
 átm.: 5,7–5,9 cm
 Alcina–km. (II. 1), 1404; Berethalom (I. 36), 1439; Segesvár–km. (II. 8), 1440; Brassó–km. (II. 2), 1472; Bázna (I. 30); Boldogváros (I. 44); Ecel (I. 85); Homoródbene (I. 129); Körtvélyfája (I. 174); Nagysáros (I. 247–248.); Somogyom (I. 290); Székelykeresztúr (I. 336); Vágás (I. 369)
- 119.** Agnus Dei. Sima bordával keretelt kör alakú medaillon mezejében testével balra forduló, hátra néző bárány látható; fejét dicsfény övezi, mellső lábával hosszú szárú, zászlós keresztet tart.
 átm.: 4,6–4,7 cm
 Alcina–km. (II. 1), 1404; Marosszentkirály (I. 208); Tarcsafalva (I. 362)
- 120.** Szárnyas sárkány címerpajzsban. Gyöngyözött kerettel körülvelt háromszögű pajzsban S alakban meghajló testű, pikkelyes sárkány, farka kígyószerűen gyűrűzik, tollas szárnyát felemelve tartja, fejét jobbra fordítja, száját kitátja.
 m: 7,9 cm, sz: 6,9 cm
 Segesvár–km. (II. 8), 1440; Medgyes (I. 215), 1449; Brassó–km. (II. 2) 1472; Bólya (I. 48); Földvár (I. 105); Keresztényfalva (I. 155); Nagysáros? (I. 247–248.); Prázsmár (I. 274); Táblás (I. 360)
- 121.** Ágaskodó oroszlán címerpajzsban. Gyöngyözött keretű, háromszögű pajzsban bal felé ágaskodó oroszlán vagy párduc, kanyarogva felemelkedő farka bojtban végződik.
 m: 7,9–8 cm, sz: 6,9 cm
 Segesvár–km. (II. 8) 1440; Medgyes (I. 215), 1449; Brassó–km. (II. 2) 1472; Bólya (I. 48); Földvár (I. 105); Prázsmár (I. 274); Szászfehéregyháza (I. 309)
- 122.** Sárkány címerpajzsban. Sima bordakerettel szegett hegyes talpú címerpajzsban madárfejű szárnyas sárkány, előtte kivehetetlen (ember?)ábrázolás.
 m: 5,5 cm, sz: 4,8 cm
 Volkány (I. 375)
- 123.** Griff négyzetes keretben. Sima bordával keretelt négyzet alakú plakett (veretlenyomat), benne hasonló bordával szegett kör alakú medaillon. A sarokháromszögeket stilizált levelek töltik ki. A medaillonban foltos testű, hosszú nyakú, nagy fülű, jobbra forduló szárnyas griff áll.
 5,2 x 5,2 cm
 Volkány (I. 375)

118

119

120

121

122

123

124. Oroszlán négyzetes keretben. Sima bordával keretelt négyzet alakú plakett (veretlenyomat), benne hasonló bordával szegett kör alakú medaillon. A sarokháromszögeket stilizált levelek töltik ki, a sarkokban a veretet egykor rögzítő szegek lyukai látszanak. A medaillonban bal felé forduló, karcsú derekú, széles, örvös mellű oroszlán látható. Felcsapott farka bojtban végződik, nyitott szájából hullámzó inda ered.

5,2 x 5,3 cm

Volkány (I. 375)

125. Sárkány nyolcszögű keretben. Az ábra kerete keskeny bordával szegett nyolcágú csillag, minden ágában egy-egy keretbe fogott kis golyóval. A csillag közepét vékony, sima bordával övezett medaillon tölti ki, benne balra lépő szárnyas, hosszú, pikkelyes nyakú sárkánnyal. A sárkány szája nyitva, egyik lábát felemeli, farka kétágú, mindegyik végén hármass levélcsozóval.

A medaillont több esetben is megcsonkítva, illetve bizonyos mértékig megváltoztatva applikálták valamely öntvény formájára. A csonkítás mértéke szerint három változatot különítünk el:

a) Teljes változat

átm.: 6,9–7,4 cm

Segesvár–km. (II. 8), 1440; Bólya (I. 48)

b) A nyolcszög minden második sarkát levágták, így a kör alakú medaillont négyzetes keret szegélyezi. Az eredeti sokszögű keret sarkaihoz képest a központi motívum elfordult.

m: 4,9 cm, sz: 5–5,2 cm

Baráthely (I. 24); Bonyha (I. 50)

c) A nyolcszögű keretet teljesen eltávolították, a sárkányt csak kör alakú borda övezi.

átm.: 5–5,1 cm

Rudály (I. 281)

126. Oroszlán nyolcszögű keretben. Az ábra kerete keskeny bordával szegett nyolcágú csillag, minden ágában egy-egy keretbe fogott kis golyóval. A csillag közepét vékony, sima bordával övezett medaillon tölti ki, benne balra lépő, ágaskodó oroszlán látható, szőrzetét kis csigavonalak jelölik, S alakú farka bojtban végződik.

A medaillont több esetben is megcsonkítva applikálták valamely öntvény formájára. A csonkítás mértéke szerint három változatot különítünk el:

a) Teljes változat

átm.: 7,2–7,3 cm

Segesvár–km. (II. 8), 1440; Medgyes (I. 215), 1449; Bólya (I. 48)

b) A nyolcszög minden második sarkát levágták, így a kör alakú medaillont négyzetes keret szegélyezi.

5 x 5 cm

Baráthely (I. 24); Bonyha (I. 50)

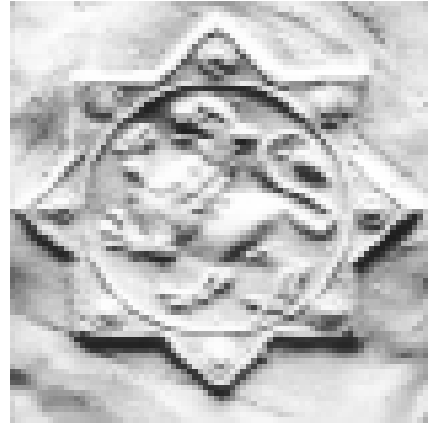
c) A nyolcszögű keretet teljesen eltávolították, az oroszlánt csak kör alakú borda övezi.

átm.: 5–5,1 cm

Berehalom (I. 36), 1439; Medgyes (I. 215), 1449; Rudály (I. 281)

124

126a

125a

125b

126b

125c

126c

127. Griff nyolcszögű keretben. Az ábra kerete keskeny bordával szegett nyolcágú csillag, minden ágában egy-egy keretbe fogott kis golyóval. A csillag közepét vékony, sima bordával övezett medaillon tölti ki, benne jobbra lépő, felemelt szárnyú, kanyargó farkú griff látható, hátsó combjának szőrzetét csigavonal jelöli.

A medaillont több esetben is megcsonkítva applikálták valamely öntvény formájára. a csonkítás mértéke szerint három változatot különítünk el:

a) Teljes változat

átm.: 7–7,4 cm

Segesvár–km. (II. 8), 1440; Medgyes (I. 215), 1449; Bólya (I. 48)

b) A nyolcszög minden második sarkát levágták, így a kör alakú medaillont négyzetes keret szegélyezi. Az eredeti sokszögű keret sarkaihoz képest a központi motívum elfordult.

5 x 5 cm

Baráthely (I. 24); Bonyha (I. 50)

c) A nyolcszögű keretet teljesen eltávolították, a griffet csak kör alakú borda övezi.

átm.: 5 cm

Berehalom (I. 36), 1439; Rudály (I. 281)

128. Kalapos hárpia. A sima bordakerettel övezett négyzetes plakett mezejét emberfejű, madártestű, balra néző hárpia alakja tölti ki. Hosszú, barázdált farka indaszerűen hajlik, szárnyait kissé szét-tárja. Haja válláig ér, fején sávozott, kúpos kalap, melynek csúcsából bojtos végű zsinór repül hátra.

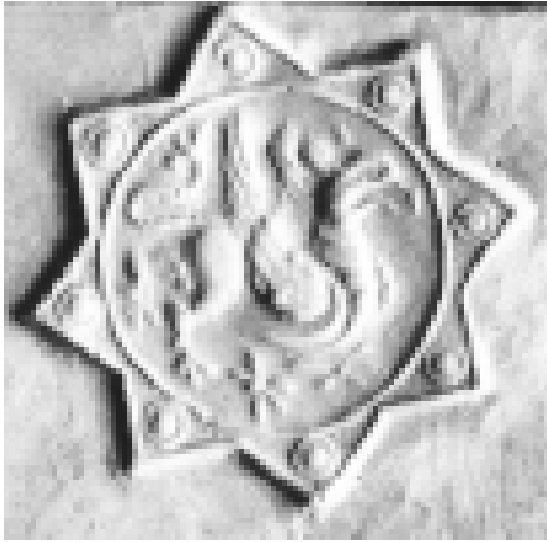
m: 5 cm, sz: 5,3–5,4 cm

Brassó–km. (II. 2), 1472; Baráthely (I. 24); Bonyha (I. 50); Nagysáros? (I. 247–248.); Rudály (I. 281)

129. Sámson és az oroszlán. A népi fafaragásra emlékeztető, négyszögletes plakettet szabálytalan rombuszmintás keret övezi. A képmezőt balra forduló, lépő oroszlán tölti ki, felcsapott bojtos farka félkört ír le. A hosszú hajú Sámson a hátán ül és a fejét hátra fordító állat állkapcsát feszíti szét.

sz: 6,7 cm, m: 6,2–6,3 cm

Medgyes (I. 215) 1449; Földvár (I. 105); Szászfehéregyháza (I. 309)

127a

128

127b

129

127c

130. Jobbra forduló szarvas. A népi fafaragásra emlékeztető, zezugmintával keretelt négyszögletes képmezőben fejét hátracsapó, bögő szarvas áll, mögötte makkos-leveles tölgyfa, hasa alatt és előtte stilizált bokrok.
sz: 6,1 cm, m: 5,9 cm
Szászfehéregyháza (I. 309)
131. Balra futó szarvas. A népi fafaragásra emlékeztető, fenyőágas kerettel körbefogott négyszögletes mezőben ágaskodó, agancsát hátracsapó szarvas, körülötte sematikusán ábrázolt növényekkel.
sz: 6,5 cm, m: 6,3–6,5 cm
Medgyes (I. 215), 1449; Homoródbene? (I. 128); Szászfehéregyháza (I. 309)
132. Vir dolorum. Helyenként ellapított hengeres keretbe foglalt, kör alakú medaillon. Közepén a dicsfényes fejét balra hajtó, mezítelen felsőtestű Krisztus áll, két oldalról egy-egy szárnyas angyal leplet tart eléje.
A motívumot utóbb más műhelyek is alkalmazták.
átm.: 3,8–4,1 cm
Bázna (I. 30), 15. század közepe; Csíkmenaság (I. 69), 1542; Fejérd (I. 99), 1523; Magyarigen (I. 191), 1523

BRASSÓI MŰHELYEK (15–16. SZÁZAD)

133. Szóelválasztó rombusz
m: 1,3–1,9 cm
Harangláb (I. 119), 1527; Berekeresztúr (I. 33), 1542; Csíkmenaság (I. 69), 1542; Homoródszentpál (I. 134–135.), 1542; Nagymoha (I. 244), 1542; Batizháza (I. 28), 1543; Kiskapus (I. 163), 1548; Nagykapus (I. 240), 1550; Szászivánfalva (I. 312), 1556; Ágotakövesd (I. 1), 1557; Szásznagyvesszős (I. 319), 1557
134. § alakú elválasztójel
m: 2,8–3,2 cm
Fületelke (I. 106), 1496
135. § alakú elválasztójel
m: 3,8–4,2 cm
Csíkszentlélek (I. 71), 1511
136. § alakú elválasztójel, az S alakban hajló, gombos végű szár közepén csillag formájú dísszel
m: 4,4–4,5 cm
Csíkszentlélek (I. 71), 1511; Sepsikőröspatak (I. 289), 1512
137. Elválasztójel, egymásra helyezett kis rombuszokból és ívelten visszakanyarodó alsó szárból állították össze. Két változata különíthető el:
- a) Elválasztójel
m: 3,4–3,6 cm
Magyarlapád (I. 195), 1514; Harangláb (I. 119), 1527; Küküllőkörös (I. 180), 1536; Gyergyóalfalu (I. 117), 1537; Koronka (I. 170), 1537; Maksa (I. 203), 1537
- b) Elválasztójel
m: 4 cm
Sepsikőröspatak (I. 289), 1512

130

131

132

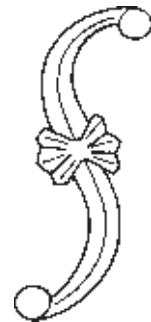
133

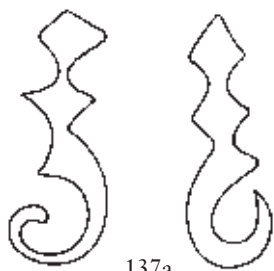
134

135

136

137a

137b

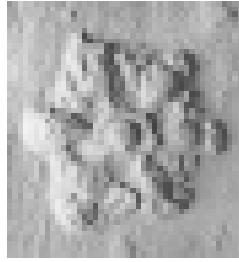
138. Máltai kereszt
m: 2,3–2,7 cm
Csíkszenttamás (I. 73), 1495; Csíkszentlélek (I. 71), 1511
139. Kiszélesedő szárú latinkereszt
m: 2,9–3,1 cm
Kisselyk (I. 165), 1556; Szászivánfalva (I. 312), 1556
140. Hatleves rozetta. Golyó alakú középpontjából hat tagolt, plasztikusan mintázott levél nő ki.
átm.: 2,6–2,8 cm
Csíkszentmárton (I. 72), 1495
141. Karéjos levelű rozetta. Sima bordakerettel szegett kör közepén álló golyót hat, karéjos szíromlevél fog közre. A szírmok között cseppdísz, a szírmok íveinek találkozásánál egy-egy kis golyó kapott helyet.
átm.: 4,4–4,5 cm
Berethalom (I. 39), 1508
142. Csillag alakú rozetta. Hét csúcsát fenyőágak alkotják, közepét fonott koszorú tölti ki.
átm.: 3,8 cm
Berethalom (I. 39), 1508
143. Leveles virágminta. Erős kiülésű párkányon kopott, hármastagolású levelek vagy bimbós virágok ülnek. Az ismétlődő motívumokat egy frízből vágta ki.
m: 2,1–2,2 cm
Berethalom (I. 39), 1508
144. Reneszánsz fríz. Csonkolt ágra tekeredő, sokágú, bogyós indamotívum ismétlődéséből öszerakott díszítősor.
Egy motívumszakasz hossza: 7,5 cm
Sepsikőröspatak (I. 289), 1512
145. Szíjvég vagy könyvkapocs lenyomata. A kopott veretet részleteiben kivehetetlen növényi minta borítja, kerek végén körbe írt sisakos férfifej körvonalai sejlenek.
h: 6,1 cm
Zabola (I. 380), 1558

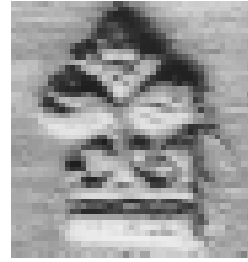
138

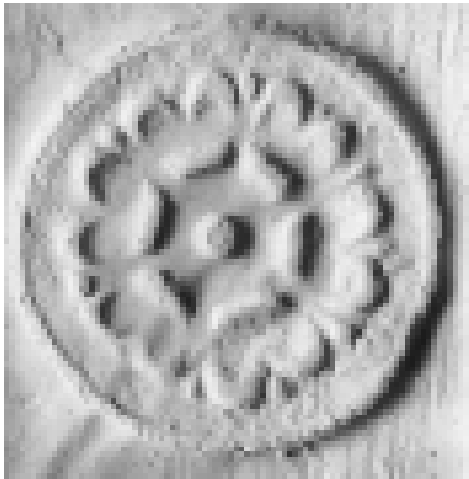
139

140

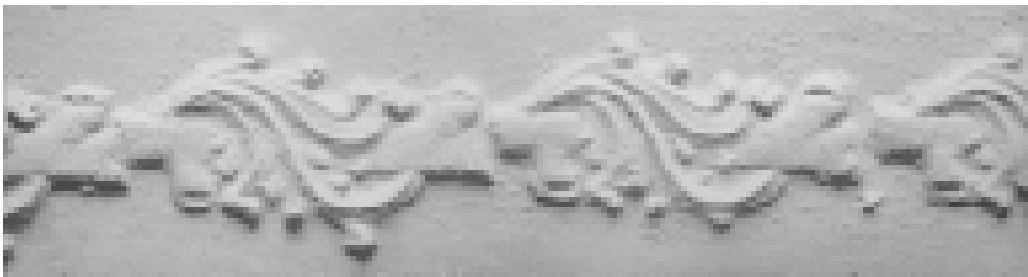
143

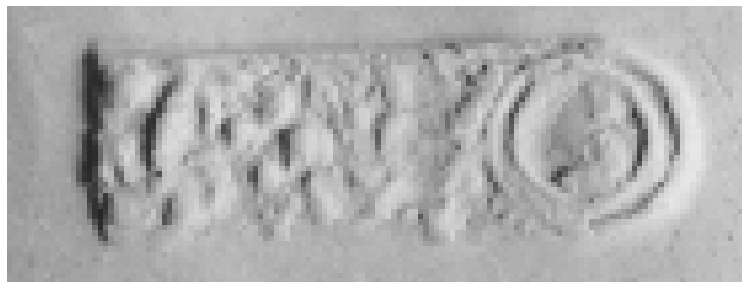
141

142

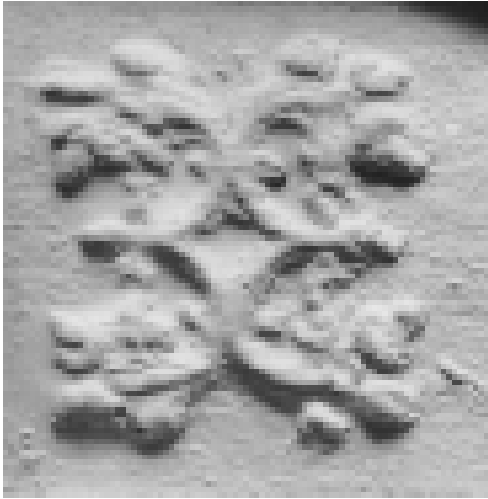

144

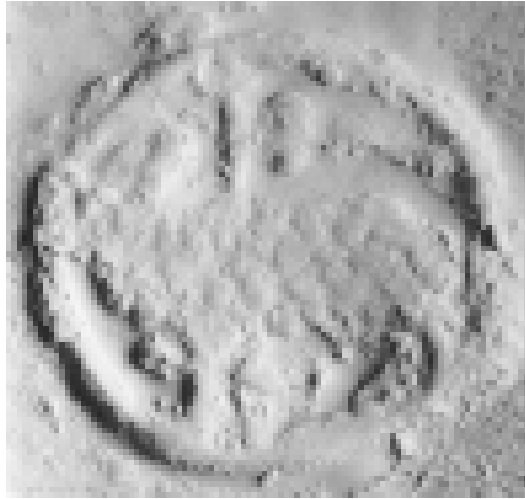

145

146. Övveret lenyomata. Négy, párosával egymás fölé helyezett, ellentétes állású, félköríves indából formált négyzetes díszítmény, melynek tagjait kapcsok tartják össze. Az indák végén makkos-leveles minta.
3,3x3,1 cm
Sepsikőröspatak (I. 289), 1512
147. Agnus Dei. Sima bordával szegélyezett kerek medaillonban göndör szőrű, testével balra forduló, visszanéző bárány, feje körül dicsfény körvonala sejlik, mellső lábával keresztet zászlót tart. Az egyes, meglehetősen életlen lenyomatokon kisebb eltérések és méretkülönbségek figyelhetők meg. Ennek alapján két változatot különítettünk el:
- a) Agnus Dei
átm.: 3,5–3,8 cm
Csíkszentmárton (I. 72), 1495; Csíkszenttamás (I. 73) 1495
- b) Agnus Dei
átm.: 3,9–4,1 cm
Gyergyóalfalu? (I. 117), 1537; Koronka (I. 170), 1537; Maksa (I. 203), 1537; Csíkmenaság? (I. 69), 1542
148. Agnus Dei. Kisméretű, keretelés nélküli díszítmény, rajta félköríven álló, testével jobbra fordult, visszanéző dicsfényes bárány, mely mellső lábával zászlórudat tart.
átm.: 2,6 cm
Csíkszentmárton (I. 72), 1495; Gyergyóalfalu? (I. 117), 1537
149. Feszület-plakett. Sima bordakerettel övezett kerek medaillon közepén a keresztre feszített Krisztus, feje balra billen, a kereszt két oldalán egy-egy sematikus mintázott, imádkozó, térdeplő alakkal, valószínűleg Szűz Máriával és Szent Jánossal. A többszöri átmásolás során az ábrázolás apróbb részletei módosultak, illetve csaknem teljesen elmosódtak.
átm.: 3,8–4,3 cm
Csíkszenttamás (I. 73), 1495; Fületelke (I. 106), 1496; Kiskapus (I. 163), 1548; Kisselyk (I. 165), 1556; Szászivánfalva (I. 312), 1556
150. Szárnyas oroslán, Szent Márk evangélista jelképe. A keretelés nélküli, jobbra forduló, szárnyas, dicsfényes oroslán lábai alatt félkörívet leíró, üres mondatszalg húzódik.
m: 4,1 cm
Küküllőkőrös (I. 180), 1536

146

147a

147b

148

149

150

151. Szárnyas oroszlán mondatszalaggal. A kisméretű, keretelés nélküli díszítményen testével balra forduló, de szembe néző szárnyas oroszlán látható, amint mellső lábával felirat nélküli, kanyargó mondatszalagra lép.
m.: 3,4 cm
Koronka (I. 170), 1537; Csíkmenaság (I. 69), 1542
152. Szárnyas ökör, Szent Lukács evangélista jelvénye. A keretelés nélküli díszítményen üres feliratsávon térdeplő, balra néző ökör látható, fejét dicsfény övezi, hatalmas szárnya ívben emelkedik teste fölé.
m.: 4,4 cm
Berekeresztúr (I. 33), 1542
153. Szent Katalin. A keret nélküli díszítményen félalakban megmintázott vértanú szűz vállán boglárával összefogott bő palástot visel, mely lendületes félkörívben hajlik a baljában tartott fél kerék felé. Jobb kezében Szent Katalin hegygel felfelé emelt, markolatgombos szablyát fog, koronás fejét kissé jobbra billenti, feje körül dicsfény.
m.: 5,6 cm
Harangláb (I. 119), 1527
154. Nürnberg címere. A gyöngykörrel övezett, kerek talpú, osztott címerpajzs jobb felén két ferdén vágott pólya, bal oldalán farkával a címer talpát érintő, nyitott szárnyú, lebegő fél sas, balra fordított fejjel.
átm: 2,9–3,2 cm
Csíkszentmárton (I. 72), 1495; Csíkszenttamás (I. 73), 1495
155. Brassó címere. Nyitott, liliomos koronából gyökeres fatörzs nyúlik alá, legyezőszerűen szétterülő gyökerekkel.
m: 7 cm, sz: 6,9 cm
Berethalom (I. 39), 1508
156. Kornis-címer. Reneszánsz címerpajzsban koronából kinövő, balra néző egyszarvú (unikornis).
m: 4,9 cm
Homoródszentpál (I. 134), 1542

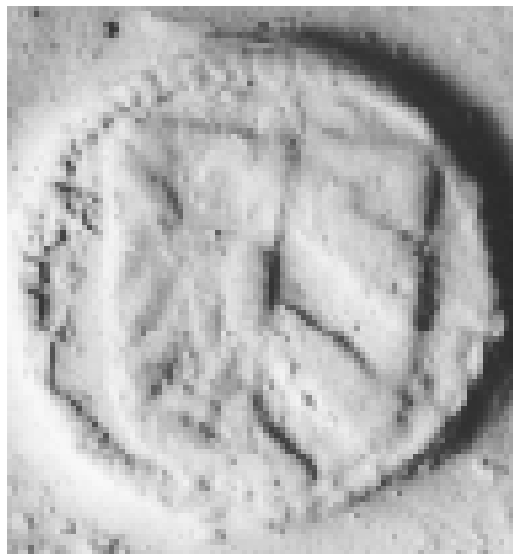
151

152

153

154

155

156

157. Kalpagos, jobbra néző férfifej. Az emlékérem szerű relief mintája alig kivehető: kettős bordakeretben jobbra forduló, szakállas-bajuszos férfifejet ábrázol profilban, fején tollas kalappal vagy sisakkal, vállán boglárral összefogott palásttal.
 átm.: 3,7 cm
 Kisselyk (I. 165), 1556
158. Balra néző antik császár büsztje. Az érme kettős bordával szegett kerek mezejét balra néző, sugárkoronás, tógás császárportré tölti ki.
 átm.: 3,7–3,9 cm
 Kisselyk (I. 165), 1556
159. Jobbra néző sisakos férfifej. Az érem szerű, sima bordával keretelt díszítmény mezejét rövid körszakállas, tollforgós sisakot viselő férfi portréja tölti ki.
 átm.: 3,7 cm
 Szásznagyvesszős (I. 319), 1557
160. Balra néző szakállas férfifej. Az antik érmét utánzó, kettős kerettel övezett reliefben balra néző, rövid szakállas, elmosódott rajzú férfifej látható.
 átm.: 2,5–2,7 cm
 Szásznagyvesszős (I. 319), 1557
161. Sima bordával keretelt kerek mezőben kivehetetlenül elmosódott, balra néző fej
 átm.: 2,6 cm
 Szásznagyvesszős (I. 319), 1557
162. Turbános férfifej. A kerek emlékérem bordával övezett mezejét jobbra néző, szakállas, turbános férfifej tölti ki, körülötte kivehetetlen körirat.
 átm.: 2,7–2,8 cm
 Zabola (I. 380), 1558

BESZTERCEI MŰHELY (16. SZÁZAD)

163. Rombusz alakú elválasztójel. Mérete alapján két változata különíthető el:

a) Kisméretű, szabálytalan alakú rombusz

m: 0,8–1 cm

Kékesújfalú (I. 146), 1532; Magyardécse (I. 189), 1534

b) Nagyobb méretű, szabályos rombusz

m: 1,3–1,6 cm

Óvárhely (I. 267), 1524; Unoka (I. 367), 1529; Hétúr (I. 125), 1544; Kisdemeter (I. 157), 1554; Beszterce (I. 42), 1555

157

158

159

160

162

163a.

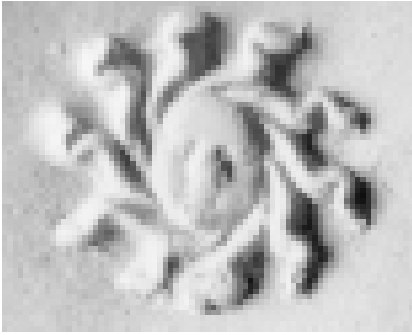

163b.

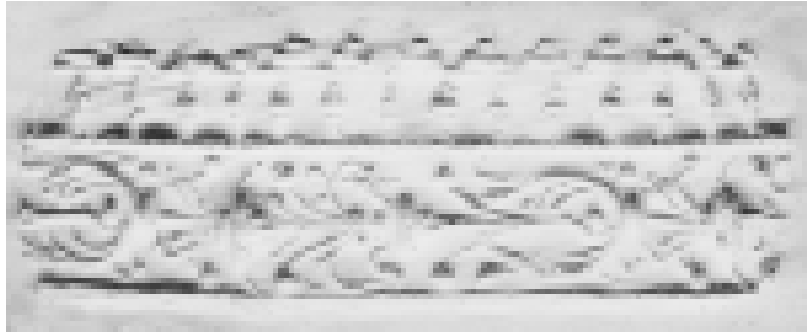
- 164.** Naprozetta. Keret nélküli díszítmény, közepén kissé ovális naparccal, melyet örvénylő lángnyelvek vesznek körül.
 átm.: 3,5–3,7 cm
 Kékesújfalu (I. 146), 1532; Magyardécse (I. 189), 1534; Mezőköbölkút (I. 222), 1541; Hétúr (I. 125), 1544
- 165.** Kancsós-baluszteres fríz. A kettős díszítménysor alsó sávját vázából kinövő virágok, illetve akantuszlevelek ismétlődő sora tölti ki, a felsőt baluszteroszlopok díszítik. A baluszterközök fölött a bordakereten kis pártázatok ülnek.
 m: 6,5 cm
 Völc (I. 378), 1529
- 166.** Szeges kereszt (zarándokjelvény). Eredetileg valamilyen lágyabb anyagból (ólomötvözetből?) készült, enyhén deformálódott talpas kereszt lenyomata, melynek függőleges gerendáját és két vízszintes szárát nagy szegek ütik át.
 m: 7,8 cm
 Völc (I. 378), 1529; Kékesújfalu (I. 146), 1532; Magyardécse (I. 189), 1534; Hétúr (I. 125), 1544
- 167.** Szent György a sárkánnyal (zarándokjelvény). A páncélos, karcú férfialak enyhe terpeszben hosszú farkú sárkányon áll, jobb kezében sújtásra emelt görbe szablyát markol, baljában tárcsapajzsot tart; a pajzsmező motívuma a lenyomaton sajnos nem vehető ki. A tekergőző sárkány a pajzs talpába harap.
 m: 5,8 cm (Hétúr), ill. 6,5 cm (Magyardécse)
 Kékesújfalu (I. 146), 1532; Magyardécse (I. 189), 1534; Mezőköbölkút (I. 222), 1541; Hétúr (I. 125), 1544

NAGYVÁRADI MŰHELY (15–16. SZÁZAD)

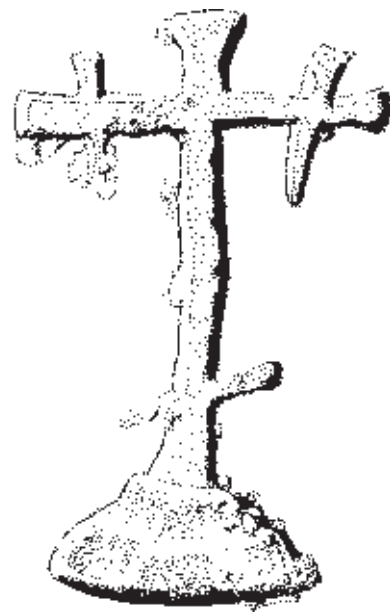
- 168.** Kerek vagy szabálytalan ovális alakú elválasztójel
 átm.: 0,6–1,4 cm
 Érmihályfalva (I. 95), 1491; Nagydoba (I. 237), 1514
- 169.** Szóelválasztó rombusz
 m: 1,1–2,1 cm
 Érmihályfalva (I. 95), 1491; Érszakácsi (I. 96), 15. század vége
- 170.** Elválasztójel S alakban hajlított, bepödrött végű viaszrudacskából
 m: 3,2 cm
 Barabás (I. 21), 15. század vége
- 171.** Elválasztójel, visszapödrött végű viaszrudacskából
 m: kb. 3 cm
 Krasznasándorfalu (I. 177), 15. század vége
- 172.** § alakú elválasztójel
 m: 2,1 cm
 Érmihályfalva (I. 95), 1491

164

165

166

168

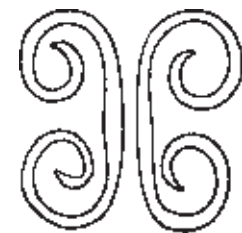
169

170

167

171

172

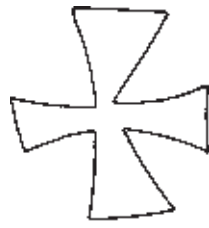
173. Görögkereszt, kiszélesedő szárakkal
m: 2,5 cm
Kárásztelek (I. 145), 15. század második fele?
174. Madonna. Álló, koronás Madonna, földig érő, rendkívül sematikus redőzetű köpenyben, mely csak cipőhegyét hagyja fedetlen. Feje jobbra, az ölében tartott Jézus felé fordul. A lapos reliefet utóbb vésővel megcsonkították, ezért az ábrázolás alig kivehető.
m: 10,3 cm
Barabás (I. 21), 15. század vége

ISMERETLEN VAGY BIZONYTALAN MŰHELYBEN KÉSZÜLT, 14–16. SZÁZADI HARANGOK MOTÍVUMAI

175. Háromszög alakú elválasztójel
m: 0,7–1,8 cm
Fejérd (I. 99), 1523; Magyarigen (I. 191), 1523; Mezőbergenye (I. 221), 1530; Mócs (I. 229), 1538; Botháza (I. 55), 1540
176. Szóelválasztó rombusz. Mérete alapján három csoportot különítünk el:
- a) Rombusz
m: 1–1,4 cm
Bodonkút (I. 43), 15. század második fele; Feketelak (I. 103), 15. század vége–16. század eleje; Gernyeszeg (I. 112), 1456; Magyarlóna (I. 196), 1482; Mezőszabad (I. 223), 1452; szabálytalan rajzolatú változata: Bulcs (I. 59), 1468
- b) Rombusz
m: 1,4–2,2 cm
Kalotaszentkirály (I. 143), 1481; Magyarvista (I. 199), 1487; Szentháromság (I. 349) 1484
- c) Rombusz
m: 2,2–3 cm
Székelyszentistván (I. 339), 15. század második fele
177. Erőteljesen ívelt oldalú szóelválasztó rombusz
m: 1,5–1,9 cm
Küküllődombó (I. 178), 15. század vége–16. század eleje
178. Hosszú, szilvamag alakú rombusz
m: 2,8–3,2 cm
Magyarnádas (I. 197), 1493; Szamosújvár (I. 295), 1496
179. Áttört testű szóelválasztó rombusz
m: 1,7 cm
Farnas (I. 98), 1475
180. Nagyméretű, fekvő szóelválasztó rombusz. Alakja szabálytalan.
h: 2,7 cm
Völcsök (I. 379), 15. század második fele, vége

174

173

176a

176b

175

176c

177

178

179

180

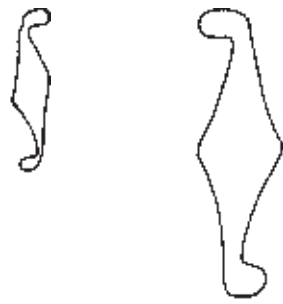
- 181.** § alakú elválasztójel, elhegyesedő végekkel
m: 2,4 cm
Szentjobb (I. 350), 15. század
- 182.** § alakú szóelválasztójel, végeit gombok zárják le. Mérete alapján három változata különíthető el:
- a)** § alakú jel
m: 2,1–3,2 cm
Barcszentpéter (I. 25), 1456; Prázsmár (I. 275), 1471; Komlód (I. 167), 15. század vége–16. század eleje
- b)** § alakú jel
m: 3,8–4,1 cm
Farnas (I. 98), 1475; Magyarvista (I. 199), 1487
- c)** § alakú jel
m: 4,6–5 cm
Gernyeszeg (I. 112), 1456
- 183.** § alakú elválasztójel, visszapödrött végekkel. Két példánya egyben két változatot is jelent:
- a)** § alakú jel. Formája és mérete igen közel áll a brassói műhely III. 135. sz. elválasztójeléhez.
m: 4,3–4,4 cm
Olasztelek (I. 266), 1489
- b)** § alakú jel, a fentínél erőteljesebben visszahajlított szárvégekkel
m: 4,8–5,1 cm
Marosszentanna (I. 207), 1497
- 184.** Kisméretű, § alakú elválasztójel, gombszerűen megvastagodó és visszahajló végekkel
m: 1,9–2 cm
Mese (I. 220), 1515
- 185.** Elválasztójel: csonkolt faágról sematikusán kígyózó inda
h: 4,7 cm
Völcsök (I. 379), 15. század második fele, vége
- 186.** Görögkereszt. Két változatát ismerjük:
- a)** Viaszrudacskákból formált görögkereszt
m: 2,7–2,9 cm
Szászbogács (I. 298), 14. század
- b)** Kisméretű, szabálytalan görögkereszt
m: 2 cm
Szilágysomlyó (I. 355), 1525
- 187.** Máltai kereszt
m: 2,1–4 cm
Szilágyballa (I. 352), 13–14. század (3 cm); Nagyekemező (I. 238), 14–15. század (3,8–4 cm); Szentjobb (I. 350), 15. század (2,1 cm)

181

182a

182b

182c

183a

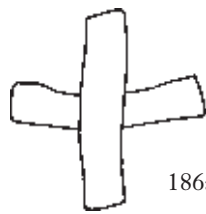
183b

184

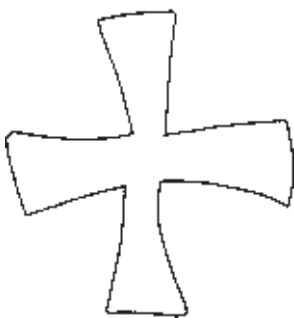
185

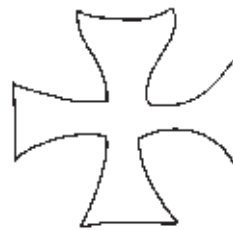
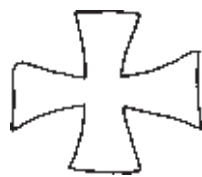
186a

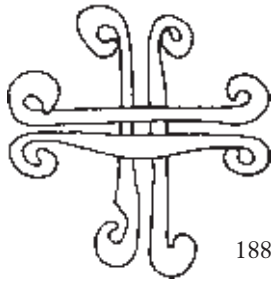
186b

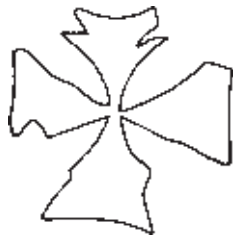
187

- 188.** Viaszrudacskákból formált horgonykereszt
m: 3,5 cm
Szilágyballa (I. 352), 13–14. század
- 189.** Durván mintázott máltai kereszt
m: 3 cm
Szebenrécse (I. 329), 14. század
- 190.** Máltai kereszt. Két előfordulása egyben két változat is:
- a)** Máltai kereszt
m: 2,2–2,8 cm
Küküllővár (I. 182), 1417
- b)** Máltai kereszt
m: 2,8–3,2 cm
Magyarfenes (I. 190), 1504?
- 191.** Liliomos végű görögkereszt
m: kb. 4,2 cm
Borberek (I. 51), 1473, Magyarlóna (I. 196), 1482
- 192.** Lándzsás végű görögkereszt
m: 2,7–3,2 cm
Leses (I. 184), 1538
- 193.** Latinkereszt, enyhén kiszélesedő szárakkal. Mérete alapján három változatát különítettük el:
- a)** Latinkereszt
m: 2,3–2,5 cm
Erdőcsinád (I. 90), 15. század vége
- b)** Latinkereszt
m: 2,8–3,2 cm
Marossárpatak (I. 205), 15. század vége; Sáromberke (I. 283), 15. század második fele
- c)** Latinkereszt
m: 3,7–4,1 cm
Farnas (I. 98), 1475; Kalotaszentkirály (I. 143), 1481
- 194.** Latinkereszt, erőteljesen kiszélesedő szárakkal
m: 4,4 cm
Küküllődombó (I. 178), 15. század vége–16. század eleje
- 195.** Harangöntő mesterjegye: apostoli kettőskereszt, melynek alsó, hosszabbik szárát harántvonalak metszik.
m: 6,1 cm
Ismeretlen lelőhely / Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest (I. 384), 1557

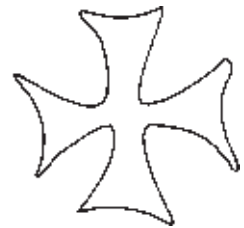
188

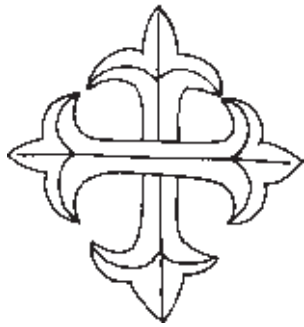
189

190a.

190b

191

192

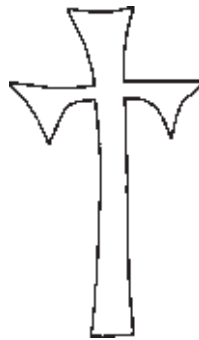
193a

193b.

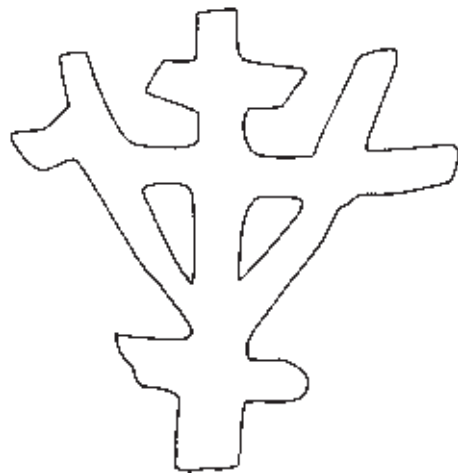
193c

194

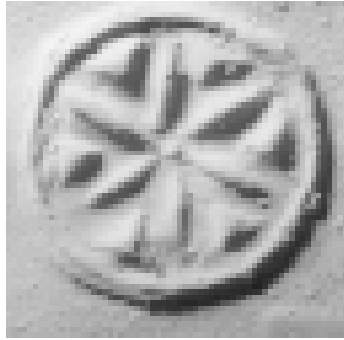
195

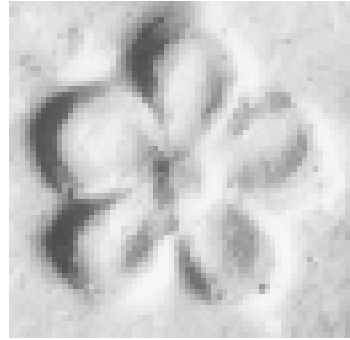
196. Rozetta. Hat durván mintázott, elhegyesedő szíromlevélből formálták.
átm.: 2,3–2,5 cm
Egrestő (I. 88), 14. század
197. Rozetta. Sima bordakeretben hatszirmú rozetta látható, közepén kis ponttal. A keskeny szírmok között háromszögek töltik ki. A rozetta motívumának jellege és készítésének technikája a népi fafaragáshoz kapcsolódik.
átm.: 2,8 cm
Mezőszabad (I. 223), 1452
198. Ötlevelű rozetta, plasztikusan mintázott, lekerekített szirmai golyószerű középrészt fognak közre.
átm.: 2,5–2,7 cm
Völcsök (I. 379), 15. század második fele, vége
199. Hatlevelű rozetta, lekerekített levelei csúcsosan kiemelkedő középrész körül helyezkednek el.
átm.: 2,4 cm
Olasztelek (I. 266), 1489
200. Nyolcágú csillag, négy kisebb és négy nagyobb ággal. Szöveget tagol.
m: 2,5 cm
Szilágyosmlyó (I. 355), 1525
201. Lóhereleveles, hajlított szárú elválasztójel
m: 4,1–4,7 cm
Magyarvista (I. 199), 1487
202. Elválasztójel: három bogyóból formált csokor
m: 2,2–2,4 cm
Szásznádas (I. 318), 1470
203. Szóelválasztó liliom. Répaszerű tőből kinövő virág, nyújtott háromszög alakú, csonka középlevéllal.
m: 2,4 cm
Magyarbaksa (I. 188), 16. század
204. Oldalára fordított, sematikus mintázott szóelválasztó liliom
m: 1,1–1,3 cm
Kide (I. 156), 1560
205. Félpalmettás inda. Vastag, sima bordával, ezen belül két-háromszoros vékony, éles bordaköteggel határolt sávban hullámvonalas inda, melynek minden ívét hajlított szárból kinövő félpalmetta tölti ki.
sz: 4,2–4,4 cm
Nagyekemező (I. 238), 14–15. század

196

197

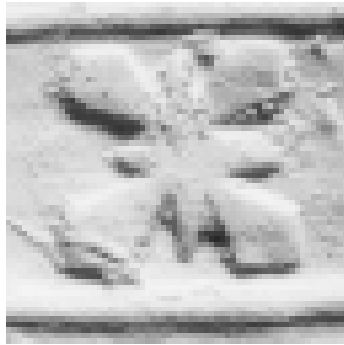
198

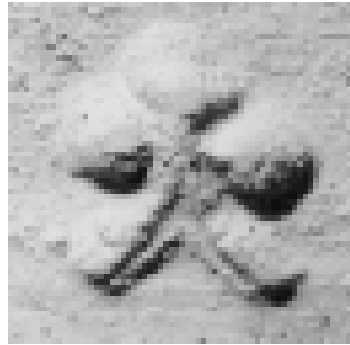
201

199

200

202

204

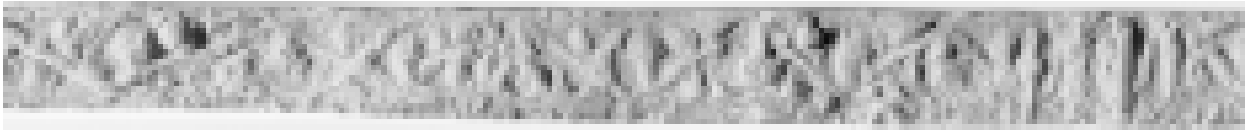

203

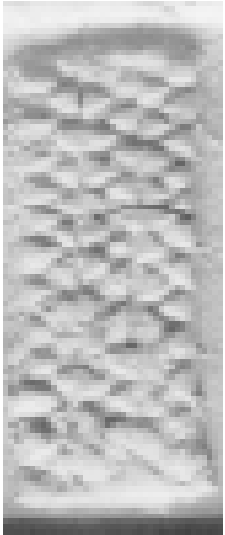

205

- 206.** Indadísz. A harangfeliratot alul és felül szegélyező keskeny díszítőszalagot egymás után applikált szalagdarabokból állították össze. Az egyes – 17,7 cm-nél hosszabb – szakaszokat elmosódott, nehezen kivehető leveles inda díszíti.
sz: 1,2 cm
Szebenrécse (I. 329), 14. század(?)
- 207.** Éksoros mintával borított, álló téglalap alakú elválasztójel
m: 4,7 cm, sz: 1,9 cm
Kőhalom (I. 171), 1488
- 208.** Öv(?)veret: a keret nélküli, stilizált liliom kétoldalt lehajló szirmait vastag gyűrű fogja össze.
m: 3,5 cm, sz: 2,7 cm
Bázna (I. 31), 1455
- 209.** Egyszarvú. A jobbra forduló, lótestű, leszegett fejű unikornis (a Kornis család címerállata) homlokán igen hosszú, egyenes szarvat visel.
h: 5,4 cm
Olasztelek (I. 266), 1489
- 210.** Liliom. Fekvő téglalap alakú alaptól kinövő, náduszon álló, gyöngykorral szegett liliom, esetleg ón-ólom ötvözetből készült diadém (zarándokjelvény) részletének lenyomata. A motívum alapjával szolgáló téglalapot hullámzó inda tölti ki, ívhajlataiban egy-egy kidomborodó ponttal.
m: 4,4 cm, sz: 4 cm
Szépkényerűszentmárton (I. 351), 1461
- 211.** Római zarándokjelvény: Krisztus-arc (Vera Ikon), Szent Péter és Pál apostolokkal. A hegyes szakállas, bajszos Krisztus-fő mögött keresztnimbusz, balra kulcsot tartó, tunika fölött tógát viselő Szent Péter, jobbra könyvvel és karddal ábrázolt, hasonló öltözetű Szent Pál, mindkettőjük feje mögött gyöngykorral szegett nimbusz. A kompozíciót kétoldalt és alul kötélfonatos szalag kereteli.
m: 6,5 cm
Mezőszabad (I. 223), 1452

206

207

208

209

210

211

212. Maastrichti zarándokjelvény: Szent Servatius püspök mellképe. A bajuszos, fürtös szakállú püspök fején mitra, ornátusa fölött rombusz alakú, díszes csattal összefogott pluviálé. Az osztott mezejű püspöksüveget és öltözékét egyaránt rozettaszerű ötszirmú virágok díszítik. A mitra csúcsán a jelvény fölerősítésére szolgáló karika, a két alsó sarokban megfigyelhető törésnyomok alapján feltételezhető, hogy itt is hasonló fülek voltak.
m: 8,8 cm
Mezőszabad (I. 223), 1452
213. Római zarándokjelvény: keresztbe helyezett kulcsok pápai tiarával. A közös zsinórra fűzött, egymást keresztező két kulcs feje rozetta alakú, szára cizellált, vastag tolla többszörösen bevagdalt. Fölöttük a pápai tiara lebeg, melynek két szalagja a kulcsok végére támaszkodik.
m: 7,4 cm
Sáromberke (I. 283), 15. század második fele
214. Római zarándokjelvény: Veronika kendője apostolokkal. A laposan mintázott, keretelés nélküli jelvény középpontjában a felemelt kendőt tartó Veronika áll; feje még a harang mintázása előtt letörött. A kendő közepén látható Krisztus-fej haja, szakálla fürtösen göndörödik, mögötte kereszt alakú sugaras dicsfény. Kétoldalt egy-egy kisebbre méretezett apostolalak – Péter és Pál – áll. Mindkettő hosszú hajat és szakállt visel, fejük fölött kettős ívű dicsfény. Ruhájuk a Veronikához hasonló párhuzamos redőkben omlik alá. Péter hatalmas kulcsot, Pál felemelt kardot tart a kezében. A motívum alsó és felső részén a két karikapár egykor a zarándokjelvény felvarrására szolgált.
töredékes m: 5,5 cm
Sáromberke (I. 283), 15. század második fele

212

213

214

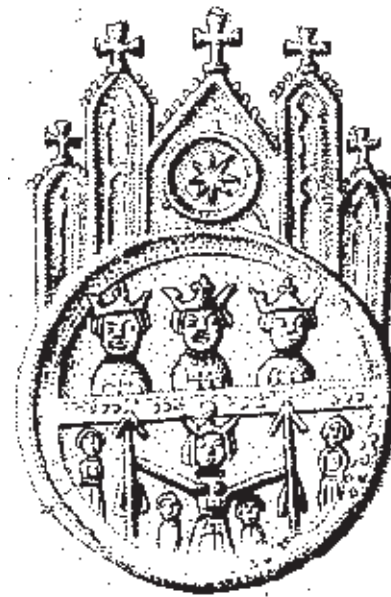
- 215.** Római zarándokérem: Veronika kendője könyvet tartó apostolokkal. A kör alakú zarándokjelvényt széles, pontozott mintával kitöltött keret szegélyezi. A jelvény közepén Veronika áll, maga elé tartva a Krisztus arcmását megőrzött kendőt. Ruhája mély, párhuzamos redőkben omlik alá. Kétoldalt a derékban övvel összefogott tunikát viselő Péter és Pál apostol áll, az előbbi kezében könyvet és kulcsot, az utóbbi könyvet és kardot tart. Ruhájuk a Veronikáéhoz hasonlóan redőzött.
átm.: 4,4 cm
Sáromberke (I. 283), 15. század második fele
- 216.** Kölni zarándokjelvény: Háromkirályok és Szent Orsolya. Egy 4,2 cm átmérőjű, kettős keretű medaillon fölött öthajós katedrális stilizált rajzát idéző ornamens látható, a főhajó homlokzatán nagy rózsablakkal. A medaillont egy vízszintes szalag két részre osztja. A felső részt a bibliai három király mellképe tölti ki, az alsó térfélen a koronás királynéként ábrázolt Szent Orsolya két kezében egy-egy hatalmas, tollas nyílveessőt tart, mellette vértanú társai állnak.
m: 6,6 cm
Sáromberke (I. 283), 15. század második fele
- 217.** Maastrichti zarándokjelvény: Szent Servatius angyalokkal és sárkánnyal. A főpapi ornátusban ábrázolt püspök büszjtjét két kisméretű, hosszú ruhát viselő, álló angyal alakja szegélyezi. A püspök öltözete és arcának részletei igen közel állnak a mezőszabadi harang maastrichti zarándokjelvényéhez. A bal oldali angyal fején kereszt látható, melyet felemelt, lantszerűen ábrázolt szárnyai körülölelnek. A jobb oldali angyal feje és szárnya hiányzik, a kezében tartott pásztorbotot a püspökbüszjt alatt tekergőző sárkány torkába döfi. A jelvény két alsó sarkában egy-egy felvarrásra alkalmas karika látható. Egy harmadik, ma már hiányzó fül a püspöksüveg csúcán lehetett.
m: 5,7 cm
Sáromberke (I. 283), 15. század második fele

215

216

217

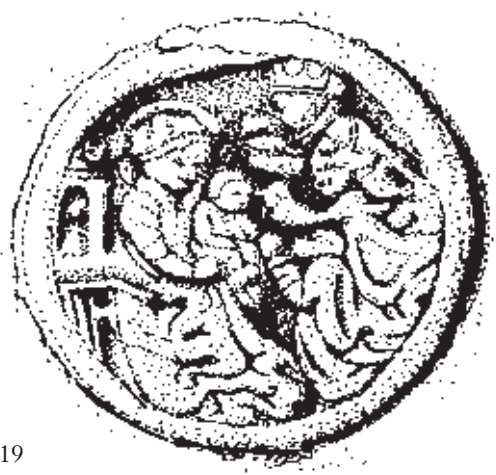
- 218.** Aacheni zarándokjelvény: Jézus siratása. A nagyméretű, töredékes zarándokjelvény eredetileg három, egymás fölé helyezett körből tevődött össze. Az alsó, legnagyobb körben (átm.: 9,6 cm) négyalakos Jézus siratása-jelenet: a köpenyes, fátylas Szűz Mária ölében tartja a halott Megváltót, bal oldalán a szintén ülő, alig felismerhető Szent János, jobbán Mária Magdolna elmosódott rajzú, fátylas, gyászoló testtartású alakja látható. A figurális ábrázolással kitöltött alsó nagy kör fölötti kisebb, üres körben eredetileg tükörbetét vagy kis, beragasztott rajz lehetett. Fölötte eredetileg egy harmadik, fiálékkal szegélyezett és kereszttel lezárt kör helyezkedett el. Ez a rész ma már hiányzik, csak a fiálék alsó szakasza látszik a megcsonkult, majd a harang 1951. évi újraöntésekor még elmosódottabbá vált reliefen. Az alsó kör peremén a letörött fülek bizonytalan nyoma maradt.
töredékes m: 11 cm
Kalotaszentkirály (I. 143), 1481
- 219.** Királyok imádása. A hengeres bordakerettel körbefogott, kissé szabálytalan kör alakú medaillon mezejében trónuson dicsfényes Madonna ül, előtte az ajándékaikat nyújtó napkeleti királyok térdelnek.
átm.: 3,8–4 cm
Fejérd (I. 99), 1523; Magyarigen (I. 191), 1523
- 220.** Jó Pásztor. A keret nélkül, félalakban megmintázott, dicsfényes Krisztus karjában dicsfényes bárányt tart. Az ábrázolást alul félkörívben húzódó üres mondatszalg zárja le.
m: 3,7 cm
Szépkényerűszentmárton (I. 351), 1461

218

219

220

221. Krisztus a kereszten. Gyöngyözött vagy rovátkolt bordakerettel övezett, kör alakú (átm.: 5,1 cm) medaillon kivágott, négyszögletes részlete. A balra billent fejjel és kissé felhúzott lábakkal a kereszten függő, puffadt hasú, halott Krisztus alig kivehető ágyékkötője testéhez tapad. Bal felől (Krisztus jobb oldalán) pálmazerű, élő fa, a másik oldalon elszáradt fa, hármasszalagfonatot alkotó bogyós ágakkal (az Ecclesia és Synagoga jelképei).
m: 4,2 cm, sz: 3,8 cm
Szentjobb (I. 350), 15. század
222. Feszületről származó korpusz lenyomata; részletei a felismerhetetlenségig elmosódottak.
m: 4 cm
Bulcs (I. 59), 1468
223. Feszület. Ívelten lefelé hajló keresztoszárakra szegecselt, öntött korpusz elmosódott lenyomata. Az ágyékkötős Krisztus feje balra billen, testének részletei közül csak a bordákat jelző rovátkolás és a bemélyülő rekeszizom vehető ki.
m: 5,4 cm, a korpusz m: 4 cm
Völcsök (I. 379), 15. század második fele, vége
224. Krisztus a kereszten. A néhol töredezett kettős bordakerettel körbefogott medaillont a feliratos kereszten függő Krisztus tölti ki. A kereszt tövében koponya, kétoldalt ellentétes állású, kanyargó indákon hatszirmú kis virágok ülnek, az indák elágazásánál levélcsonkok erednek.
átm.: 5,4–5,5 cm
Marosszentanna (I. 207), 1497
225. Keresztrefeszítés. A kettős bordával határolt kerek medaillon képmezőjét elmosódott, háromalakos Keresztrefeszítés tölti ki. A kereszten függő Krisztus feje balra billen, teste S alakban hajlik. A kereszt két oldalán álló Mária és János alakjának részletei alig kivehetőek.
átm.: 4–4,2 cm
Mese (I. 220), 1515
226. Máté evangélista jelvénye: angyal. A kettős bordával határolt kerek medaillonon a felismerhetetlenségig elmosódott szárnyas angyal alakja sejlik.
átm.: 3,5–3,7 cm
Mese (I. 220), 1515

221

222

223

224

225

226

227. Márk evangélista jelvénye: szárnyas oroslán. A kettős bordával határolt kerek medaillon képmezéjében bal felé lépő, dicsfényes fejét visszafordító szárnyas oroslán elmosódott rajzú alakja látható.
átm.: 3,5–3,6 cm
Mese (I. 220), 1515
228. Lukács evangélista jelvénye: szárnyas ökör. A kettős bordával határolt, kopott kerek medaillont fekvő, dicsfényes fejét balra fordító, szárnyas ökör alakja tölti ki.
átm.: 3,5 cm
Mese (I. 220), 1515
229. János evangélista jelvénye: kiterjesztett szárnyú sas. Kettős bordával határolt kerek medaillonban balra néző, talán elmosódott mondatszalonon álló, dicsfényes sas látható.
átm.: 3,6–3,7 cm
Mese (I. 220), 1515
230. Szent Mihály. A sima bordakerettel övezett kerek medaillon közepén páncélos, szárnyas Szent Mihály áll, baljában felemelt kardot, jobbában mérleget tart. A háttér részletei az elmosódott reliefen nem vehetők ki.
átm.: 7,1–7,3 cm
Völcsök (I. 379), 15. század második fele, vége
231. Szent Katalin. A többszörös bordával keretelt négykaréjos medaillon (eredetileg ötvösmű) képmezéjében a háromnegyed alakban megmintázott, jobbra forduló vértanú szűz. Fején korona, mely alól hosszú haja a vállára hull. Ruhája fölött köpenyt visel, jobbában hegyel lefelé kardot, felemelt baljában kereket tart.
átm.: 7,5 cm
Szenháromság (I. 349), 1484

227

228

229

230

231

